Högholmsgränd. 31.
127 46.

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISKA DAGBLADET

KOLMAPÄEVAL,
14. jaanuaril 1976
Nr. 2 (4092)

Alkohol ja tubakas ohustavad ühiskonda

Eesti kasvatuspäev toimus 3. jaanuaril Sheraton-hotellis erakordselt rohke osavõtjaskonnaga kogu maalt — koos oli üle pooleteistsaja inimese. Seekordseks kasvatuspäeva teemaks olid kakspahet mis ähvardavad nii noori kui vanu: alkohol ja tubakas.

Alkoholi toimest ja alkoholismi tekkimisest refereeris med. dr. Inna Salum, kes psühhiaatrikuna on aastaid tegelenud just alkoholiprobleemide uurimisega ja käsitlemisega. Tubaka meditsiinilistest ohtudest andis ülevaate med. dr. dotsent Jaak Kivilo.

Arstid valgustasid põhjalikult alkoholi ja tubaka meditsiinilisi ja sotsiaalseid ohtusid. Ka vähemates doosides alkoholi tarvitaja võib ajajooksul muutuda alkoholistiks, inimeseks, kellel on vajadus alkoholi järele.

Tubaka tarvitamise levinemisega viimastel aastakümnetel üha nooorematesse aastakäikudesse ja naiste suitsetamise levinemisega on kopsuvähk muutunud akuutseks ühiskondlikuks probleemiks. **Järg lk. 7**

Doktor Inna Salum kõnelemas kasvatuspäeval alkoholist ja alkoholismist. (Foto Lepper)

31 a. eest ta kadus Rootsist On Siberis

Anna-Lisa Hansson Österby-Brukis Upplandis sai kirja N. Liidu markidega — Siberist. Selle kirjaga rullus lahti ühe eestlaste traagiline saatus, kes a. 1944 põgenikuna saabus Rootsi, siin tutvus rootsi tütarlapsega ja armus sellesse. Kuidas kirja saatja, Aleksander Leets, "soomepoiss", sattus tagasi raudeesriide taha ja 24-aastasesse vangistusse Siberis, ei selgu sellest kirjast, sest enne jõulu a. 1944 määrati Leets tööle Finspångi ja ta kadus rootsi tütarlapse elust, kes vahepeal on abiellunud ja kannab Bergströmi perekonnanime.

Anna-Lisa Hansson-Bergströmi kiri on äratanud rootsi ajakirjanduse tähelepanu.

Järg lk. 7

Aleksander Leets 1944

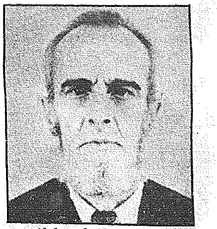
Aleksander Leets 1975

200 kuulati üle Eestis Vallandamisi

Kodumaalt KGB poolt mittekontrollitavaid teid pidi saabunud informatsioonist selgub, et Tallinnas toimus seoses protsessiga Eesti Demokraatliku Liikumise liikmete üle suurima ülekuulamiste ja läbiotsimiste kampaania Eestis Stalini aegadest alates. Üle on kuulatud 200 inimest, läbiotsimisi teostati kuuekümnes kodus.

Protsessi lavastus oli klassikaline. Leiti kõigepealt kaebealuste seas patuoinas, keda KGB suutis mõjustada andma kompromiteerivaid tunnistusi teiste "süüaluste" vastu, pääsedes ise vastutakuks kergema karistusega. Selleks osutus Arvo Varato. Kuna ükski teistest kohtualustest ennast süüdi ei tunnistanud, lasti publikut vabalt kohtusaali ainult Varato tunnistuste ajal. **Järg lk. 7**

Apell Leiuse pärast

TORONTO (ME) — Torontos elunev börsimaakler John E. Sharp, kes varemalt mängis Kanada "Davis Cup" tennismeeskonnas, on astunud samme kriminaalkuriteo pärast karistust kandva eesti silmapaistva tennisemängija Toomas Leiuse olukorra kergendamiseks.

Toomas Leius teatavasti mõrvas oma naise ja kannab selle eest karistust. Seoses protsessiga avaldas okupeeritud Eesti ajakirjandus tema kui sportlase kohta mahategevaid kirjutisi.

Põhiseadusevastane ebaõiglus pressitoetuse jagamisel

Harald Wigforss, kauaaegne endine Handelstidningeni peatoimetaja ja julge vabaduste eest võitleja, omab nüüd oma veeru kolumnistina Uppsala Nya Tidningi juures pealkirjaga "Funderingar" (Mõtiskelud). 20. detsembril kirjutab ta pealkirja all "Slumrande lagprövning" m.h. tekkinud olukorda, kus nii riigipäev kui ametivõimud ei täida põhiseaduses ette nähtud sätete põhimõtteid. Wigforss leiab, et "valitsusvõim sageli peab põhiseadust pidulikuks, kuid mitte eriti kohustavaks aktitükiks." Näitena asub ta käsitlema riigi pressitoetust: x, puudutades ka Eesti Päevalehe probleemi.

Ühel õhtul lehitsesin valitsuse pressitoetuse määrust ja leidsin seal huvitava kinnituse kõigele sellele. Need toredad subventsioonid, mida nimetatakse pressitoetuseks, päästavad nagu teada ajakirjanduse vabaduse üks kord aastas, kui neid jagatakse lehtedele asutuse poolt, mida nimetatakse Presstödsnämndeniks.

Selle otsuseid võib tarkuse ja headuse osas mõõta riigipäeva enamuse otsustega. Sellegipoolest juhtub vahest, et mõni ajaleht leiab, et teda on ebaõiglaselt koheldud.

Mitte ainult seda. Asutus ise on korduvalt areeniks vastukäivatele tunnetele. Järg 7

Stokholmi uus aasta

Stockholmi Eesti Majas toimus traditsiooniline uueaasta vastuvõtt, kus aasta saabumisel sõna võttis kapten Aarne Võting.

Sõnavõtja tuletas meelde 1975-nda aasta pessimistlikke meeleolusid seoses Helsingi-konverentsiga, millesse siiski aasta lõpul tekkis valgusekiiri nii Austraalia uue valitsuse otsusega mitte tunnustada Baltikumi annekteerimist.

Piltidel vasakul Aarne Võting kõnelemas, paremal toob väike neiu 1976 tantsijaile serpentiinikorvi (EPL-fotod TRUMMER).

Tere tulemast "Mikumärdi" etendustele!

EPL Kolmapäeval, 14. jaan 1976

VÄHE KASU

Rootsi ajakirjanduses pühendati vaevalt tähelepanu N. Liidu valitsusjuhi Kossögini ametlikule külaskäigule Türgisse detsembri viimasel nädalal, kuigi muus läänemaailmas sellest oli kas lühemalt või pikemalt juttu. Asjaliku ülevaate tähendatud külaskäigust tõi saksa suurleht Die Welt vana aasta eelviimases numbris, märkides sissejuhatusena, et Kossögin tuli suure saatjaskonnaga Ankarasse ja lahkus sealt väheste tulemustega.

Kossögini saatjaskonda kuuluside terveni 64 nõunikku ja külaskäik ise kestis neli päeva. Külaskäigu ametlikuks eesmärgiks pidi olema N. Liidu majandusliku abiandmise viimistlemine türgi terasetööstuse ülesehitamisel Iskenderunis Lõuna-Türgis aastatoodanguga neli miljonit tonni. Tegelikult oli eesmärgiks N. Liidu suhete tihendamine Türgiga, mida Moskva juba mõnda aega on üritanud ja nüüd hiiglasliku delegatsiooniga loodeti läbi viia. Püüdes ära kasutada türgi-ameerika lahkhelisid on Nõukogud viimastel kuudel teinud suuri pingutusi kannakinnitamiseks militaarselt ja poliitiliselt eriti türgi lääneosas Anatoolias.

Selle sihiga on Moskva juba mitme aasta jooksul katsunud hajutada konservatiivselt meelestatud Türgi traditsioonilist umbusaldust kommunistide vastu, andes talle suuri laenusid. Kannatades kroonilise majanduskriisi all võttis Ankara valitsus selle abi tänulikult vastu. Aga kui Nõukogud samal ajal tegid katseid sõjaväelise koostöö korraldamiseks — Moskva soovis nimelt hakata Türgi varustajaks igasuguste relvadega — ei võtnud Ankara seda kuulda. Nüüd on Kossögin seda ettepanekut uuesti korranud oma läbirääkimistel türgi peaministri Demireliga, mis kestsid üle kaheteistkümne tunni. Ettepanekule lisas ta meelituseks lubadusi uute rahaliste laenude andmiseks Türgile.

Türgi valitsusjuht Demirel ütles aga sellest ettepanekust ära, samuti kui N. Liidu võibolla veelgi tähtsamast soovist: sõlmida vastastikune mittekallaletungi leping Türgi ja N. Liidu vahel. Türklaste äraütlemine oli väljaspool kahtlust, nagu türgi valitsuse volinik hiljem kinnitas. Ta iseloomustas olukorda ütlusega, et Türgi suhted N. Liiduga on "jahedast staadiumist" jõudnud "soojemasse staadiumi", mitte midagi tohkem.

Läbirääkimiste käigus on Nõukogude valitsusjuht Kossögin pealegi pidanud kuulda võtma, et Türgi antikommunistlikult meelestatud väejuhatus nõuab kindlasti Nõukogude abiandmise lõpetamist prokommunistlikkudele põrandaalustele organisatsioonidele Anatoolias. Kui nõukogude relvasaadetised peaksid jatkuma, rõhutas Türgi valitsusjuht Demirel, siis takistaks see "heanaaberlike suhete" arendamist.

Kõike kokku võttes oli Nõukogude ebatavaliselt suure delegatsiooni külaskäigust Ankarasse Moskvale üsna vähe kasu. Kossögini soovidele tuli Türgi valitsus vastu ainult ühes osas: Sõidul Vahemerre võivad nõukogude sõjalaevad piiramata arvul läbistada Bosporuse väina, olgugi etteteatamisega. Ka nõukogude sõjalennukid võivad pärast etteteatamist türgi õhuruumist üle lennata. Mõlemad lubadused ei tähenda aga sisuliselt midagi erilist, kuna tegemist on sobimustega rahvusvahelise õiguse raamides.

Saksa suurajalehe ülevaates märgitakse veel, et Kossögini külaskäik Ankarasse toimus võrdlemisi ootamatult, leides aset pärast ainult mõnepäevast eelteadet. Sellest peab järeldama, et Moskva püüdis ära kasutada aega, mis talle rahvusvaheliste sündmuste seisukohast näis olevat kõige sobivam. Niisuguste sündmuste hulgas olid antud ajal tähtsamateks Angoolas jatkuv kodusõda ja Viinis toimunud araabia õliministrite kinnivõtmine terroristide poolt. Angoola kodusõjas on N. Liit teatavasti kaasa löömas oma relvasaadetistega prokommunistlikule MPLA-le samuti nagu ta on Lähis-Idas relvadega abistanud araabia riike ja palestiinlaste juudivastast liikumist PLO juhtimisel. Mõlemas kohas, Angoolas ja Lähis-Idas, on N. Liit teatavasti poliitiliselt vastuolus Ühendriikidega. Sel taustal on arusaadav ka Moskva tahe ära kasutada USA-Türgi jahedaid suhteid seoses Küprose kriisiga. N. Liidu meelitusrünnak Türgile taotles loomulikult NATO lõunatiiva lammutamist ja seega ka USA positsiooni kõigutamist, mis aga nurjus tänu Türgi õigele arusaamisele.

A. K.

Mikumärdi uus sulane

Hugo Raudsepa Mikumärdi lavastajat Agnes Leppa tabas ebameeldiv üllatus sulase osa kandja Artur Siku haigestumise näol pühade eel. Õnneks leiti varsti uus sulane ja lavastajal on õnnestunud teda hästi ansamblisse sulatada.

Mikumärdi uueks sulaseks on Ants Vaikla, keda ülaloleval pildil näeme koos teenijatüdrukuga (Heljo Mängel) laulmas kirkulaule. Vana sulane Artur Sikk on paranemisel. (EPL-foto Jaak Kruusmägi).

E. V. esindaja: Võitlus Eesti eest ei katke

NEW YORK (VES) — Eesti Vabariigi esindaja USA-s peakonsul Ernst Jaakson pöördus aastavahetusel Ameerika Hääle kaudu kodumaa poole alljärgneva tervitussõnavõtuga:

Uue aasta saabudes suuname oma mõtteid kodumaale ja tahame uuesti kinnitada oma rahvale meie ühtekuuluvust, murede ja rõõmude jagamist ning kindlat usku, et kord jõuab kätte aeg, mil võõraste poolt seatud tõkkel meie vahel kaovad.

Kristlikus maailmas õpetatakse inimesele ligimese armastust ja abiandmist neile, kes on suures hädas või kannatavad ühel või teisel põhjusel. Jõulupühad liidavad perekondi ja omakseid. Rahvuslikud traditsioonid seovad meid oma erilise jõuga üle merede ja mandrite.

Meie, väliseestlased, oleme teadlikud, et meie rahvas kodumaal on sunnitud kannatama ja vaikima kõigist raskustest, mis puudutavad inimese vabadust ja rahva põhilisi õigusi. Samal ajal jälgime kõiki sündmusi, mis tõendavad meie kodurahva julgust ja ettevõtlikkust rahvuslikku vaimu hoidmises ja edasikandmises. Eesti noored, kes on meie rahva tulevik, näevad oma silmaga, mis on juhtumas Eesti linnades, kus võõras element mängib ikka suuremat ja rõhuvamat osa igapäevases elus. Läänemaailm on ammugi äratundmisele jõudnud, et koloniseerimise ajajärk on möödunud ja ükski rahvas pole õigustatud orjastama teist rahvast. Seda põhimõtet ei saa rakendada vaid ühe maailma osa suhtes. See on üldine rahvusvaheline printsiip, mis on maksev kõigi rahvaste, ka Eesti rahva kohta.

Eesti Vabariigi esindus Ameerika Ühendriikides on alates 1940. aastast tõhutanud ja kaitsnud Eesti rahva õigust valitseda ise oma maad ilma ühegi võõra võimu vahelesegamiseta. Selle juhtmõtte juurde jääme ka aastal 1976.

Soovin kõigile kuulajaile Eestis tervist, jõudu ja meelekindlust algaval uuel aastal.

Idariigid nõuavad 18 tonni kulda ja vana kuningakrooni

NEW YORK (VES) — 18 tonni kulda ja üks tuhandeaastane kuningakroon on praegu tülliõunaks USA ja N. Liidu staelliitriikide vahel Euroopas, kirjutab Christian Science Monitori korrespondent Eric Bourne. Nii kuld kui kuningakroon on 1945. aastast saadik USA valduses. Kuld kuulus enne sõda Tshehhoslovakkiale ja kuningakroon Ungarile. Idariigid ähvardavad, et kui aardeid neile välja ei anta, ohustab see "detentet" ida ja lääne vahel.

Ungari kuningakroon on Ungari vabaduse sümbol ja sellega krooniti tuhat aastat tagasi ungarlaste esimene kuningas Stefan. Teise maailmasõja ajal viisid Ungarit okupeerivad sakslased krooni Saksamaale, kust see omakorda kapitulatsiooni järel langes USA vägede kätte. Ka Tshehhoslovakkia kulla teekond oli samasugune. Kui Hitler Tshehhoslovakkia vallutas, viis ta osa Tshehhi riigipanga kullast Saksamaale ja see sattus Hitleri langemisel omakorda ameeriklaste kätte. Tshehhoslovakkia sai liitlastelt pärast sõda vabanemisel tagasi 6 tonni kulda — ülejäänud osa blokeeriti USA nõudel, kuna kommunistlik rezhiim keeldus hüvitamast ameeriklaste natsionaliseeritud varandusi Tshehhoslovakkias. Kuna hüvitamist ei toimunud jäi kuld "küldmunuks USA-sse"

Möödunud aastal USA valitsus pidas kulla küsimuses Tshehhoslovakkiaga läbirääkimisi ja saavutati esialgne kokkulepegi, mida aga USA senati rahanduskomitee heaks ei kiitnud, sest tshehhid olid valmis vaid osaliselt ameerika kodanike kaotusi hüvitama.

Ameeriklasist natsionaliseeritud varanduste eest kahjutasu õiguslased nõuavad, et neid hüvitataks tshehhi kulla müümise kaudu, nii nagu toimisid inglased Balti kulla müümisega inglise nõuete rahuldamiseks Baltikumis ja Venemaal natsionaliseritud varanduste eest. Tshehhoslovakkia protesteeris ägedalt ja nõudis kulda puutumatult tagasi — protestis ei nimetatud enam ameeriklaste hüvitamist üldse.

Ungari kommunistid vajavad Stefani-krooni kui tõendit, et nad on ma "päris" valitsejad. Pärast Budapesti ülestõusu tegi USA tingimuseks, et väljaandmine võib kõne alla tulle oluliste demokraatlike õiguste taastamisel Kadari-rezhiim leiab nüüd, et selline "oluline" järeleandmine on olnud kardinal Mindszenty maalt välja laskmine.

Uusstalinistlik Tartu turismijuht

Kodumaal on mullu ilmunud J. Lotti poolt koostatud Tartu linna juht turistidele. 80-leheküljeline raamat on trükitehniliselt võrdlemisi nõrgal tasemel ("pleekunud" värvifotod, sodised mustvalged pildid), selle kirjutaja kasutab kohati kulunud klisheedest kubisevaid fraase.

Viimasest olulisem on linna ajaloo vaatlus, mis toimub (pärast sootuks suuremat objektiivsust vahepeal) uuesti peaaegu "stalinistlikus" vaimus, mis pole vaba ka "vulgaarmarkssistlikest" klisheedest. Muistsel iseseisvuse ajal näib Tartu kirjutaja meelest (koos Kagu-Eestiga) olevat moodustanud mingisuguse "vene vennasrahva" kultuurilise sillapea Eestis. Räägitakse "ladvikust" juba orduajal, usupuhastuse rahutustest on tehtud midagi sotsiaalse mässu taolist. Rootslased ja poolakad on ainult "kurnanud" elanikkonda, venelaste laastamised Tartus ja Kagu-Eestis ei leia mainimist.

Hilisemas ajaloos mainitakse küll silmapaistvaid õppejõude Tartu ülikooli juures ja tööliskonna hulgas tekkinud käärimisi ning eesrindlikke kommunistlikke "võitlejaid". Selle vastu puudub näiteks Jaan Tõnissoni nimi Tartu arengut kujutavas osas, mis on omaette ajalooline "saavutus". "Kodanliku terrori" (s.t. iseseisvuse) ajal on tähtsamad marksistlikud grupikesed kui kõik muu. Kuni aastatel 1940 ja siis 1944. . . ja nii edasi tuntud stiilis.

"Vinkli all" on vaadeldud ju eesti ajalugu kogu aeg kodumaal, nüüd aga kipub see vinkel ikka suuremaks ja käsitluslaad ikka agressiivsemaks — see tekitab halbu aimusi.

AI

Otsebussid meeskoori kontserdil

Laupäeval 17. jaanuaril kell 16.30 Nacka Aulas toimuvale Stockholmi Eesti Meeskoori kontserdile väjuvad aboneeritud bussid Slussenilt (Katarinavägen 1–3 eest — Postkontori eest) kell 15.40, 16.00 ja 16.10. Pärast kontserti toovad bussid samasse kohta tagasi. Sõit on tasuta.

Jüri Martinson, kolonelleitnant USA-s armees, on lõpetanud kõrgema sõjakooli ja saavutas nüüd magistrikraadi ajaloo alal ülikoolis. Ta on omaaegse riigikoguliikme Märt Martinsoni (EPK) poeg.

Alfred Kehva, dipl. arhitekt New Jerseys USA-s tähistas oma 80-aastast sünnipäeva.

EESTI
KULTUURI
KOONDIS
POSTGIRO 57588

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta .... kr. 215:—
Termin (4 kuud) . . . kr. 78:—
Kuu .... kr. 21:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens
Tryckeri AB Eskilstuna 1976

Newyork ükskõikne valimisil

NEW YORK (VE) — Pankrotis olevast suurlinnas New Yorgis toimusid linnavalimised, mis kujunesid tõsiseks hoiatuseks, et korruptsioon, laostumine ja korralagedus on loonud valijaskonnas apaatia poliitika vastu — hääletas ainult 23 protsenti hääleõiguslikest.

Valimised puudutasid võrdõiguslikkust ja odavate elumajade ehitusprogrammi, mis tohiksid olla kodanikule lähedased. Psühhiaatrid arvavad, et inimesed lihtsalt vihkavad poliitikuid ja arvavad, et need, kes kohtadele valitakse, ei tee midagi paremaks. Keegi neist ei hooli, kas linna elu on allakäiv või ülespoole minev ning pole olemas selliseid rahvajuhte, kes suudaksid lahendada linna probleeme. Linn on kokku varisemas ja hääletajate apaatia on kättemaksuks nende vastu, keile kohus olukorra parandamine.

Nüüd saad koju broshüüri mis aitab sind deklareerida

"Dags att deklarera" tuleb nüüd sinu kirjakasti. Sa saad selle hulk aega enne kui sa pead deklaratsiooni ära andma. Tänavu on viimseks päevaks 16. veebruar.

"Dags att deklarera" abil on sul kergem täita peablanketti, mis samuti saadetakse postiga.

Broshüüri lõpus võid välja arvestada oma lõpliku tulumaksu sissetulekuaastaks 1975. Siis näed ka kas saad raha tagasi või pead juurde maksma.

Sääl on ka õeidud kuidas teha täiendavat sissemaksu, et pääseda järelmaksustamisest.

16 februari 1976
Dags att deklarera
Hur man fyller i blanketten och räknar ut sin skatt
Vart ska man vända sig med förfrågningar?

RSV RIKSSKATTEVERKET

Uue-aasta vastuvõtt toimus ka tänavu Eesti Rahvusnõukogus, kus esimees Johannes Mihkelson tervitas ja pidas päevakohase kõne välispoliitilistest aspektidest. Kohal oli ka väliskülalisi. Pildil vastuvõtust osavõtjaid (EPL-foto LEPPER)

Göteborgi ürituste kalender

Pühapäeval, 11. jaan. Koorum jumalateenistus Kristiine kirikus kl. 14.00 vahetult peale jumalateenistust lipkonna jõulupidu Eesti Majas.

Esmaspäeval, 12. jaan. Göteborgi Eesti Pensionäride Ühingu kokkutulek kl. 10.00–15.00 Eesti Majas.

Kolmapäeval, 14. jaan. Eesti Pensionäride Ühing Göteborgis kokkutulek Eesti Majas kl. 10.00–15.00.

Laupäeval, 17. jaan. Göteborgi Eesti Mängukooli tegevus algab Eesti Majas kl. 11.00.

Laupäeval, 17. jaan. "Põhjalatütred-Kalevipoeg" Sõprade Ringi jõulupidu KFUM majas, Parkgatan 11, algus kl. 17.00.

Pühapäeval, 25. jaan. Göteborgi Eesti Naiskoori kontsertjumalateenistus Kristiine kirikus, algus kl. 14.00.

Laupäeval, 31. jaan. Hiidlaste ja saarlaste ühine traditsiooniline kokkutulek Munkebäcki seltskondlikes ruumides, algus kl. 19.00.

Laupäeval, 7. veebr. Koitjärve Täiskogu koosolek, algus kl. 18.00. Koitjärve pidu Gamlestadens Medborgarhus, algus kl. 19.00. Eelregistreerimine A. Ojasoo, tel. 48 35 05.

Laupäeval, 14. veebr. Stockholmi Eesti Teateri etendus "Mikumärdi" Kontserthoone Stenhammar-saalis, Götaplatsen, algus kl. 19.00.

Pühapäeval, 29. veebr. Eesti Vabariigi 58. aastapäeva kontsert-akgus Burgårdeni gümnaasiumi koolimajas, Skånegat. 20, algus kl. 14.00.

Laupäeval, 6. märtsil Göteborgi Eesti Meeskoori kontsert Röhsska muuseumis, Vasagatan 37–39. Kohe peale kontserti toimub ball Odd Fellow restorani peoruumides Vasagatan 9.

Pühapäeval, 25. aprillil Göteborgi Skautlike Noorte Jüripäeva jumalateenistus Kristiine kirikus, algus kl. 14.00.

Pühapäeval, 9. mail Göteborgi Eesti Algkooli kevadpidu koos emadepäeva pühitsemisega, algus kl. 15.00 Gamlestadens Medborgarhuset.

Mõttevahetus:

Pea vastu, noor ja vana

Meie lugupeetav kirjanik, naisja karskusliikumise juht — Helmi Mäelo — esitas EPL-is 6.12.75. tõsise arupärimise org-ide kongressile ja selle organiseerijaile eesti karskusorganisatsiooni resolutsiooni R-3-15 kustutamisest kongressi päevakorrast! Ksv. fil.dr. Herbert Salu meenutas omas kõnes Tartu ülikooli aastapäeva puhul, suurt ohtu inimkonnale TV-kastist, mis paelub miljonite pealtvaatajate tähelepanu roimaritele, joodikutele jne. (EPL-is 10.12.75) 12. dets-i õhtul nägin TV-st kuulsat filmitähte "Barettat", kes võitleb USA-s narkootikaliigadega, et päästa ameerika noori liigade võrgust.

Põhjused, et teistmelised noored on asunud sellisele kardetavale eluteele on väga mitmesugused. Kuid nagu rootsi ja ameerika politseivõimud ütlevad, on liigade käsutuses kõik võimalikud transportvahendid ja ka suured summad, et hankida narkootika-müütajaid. Rääkimata salajastest relvaladudest jne. Üksikuid ühiskonna "musti lambaid" on alati ajaloo vältel esinenud. Salu tähendas aga väga õieti, et linnastumise protsess on toimunud väga kiirelt, suurpered on kadunud, emad-isad on mõlemad päevad läbi tööprotsessis, distsipliin on kohustuslikes koolides langenud miinimumini ja vabakasvatuse tõttu ei esine paljudes peredes mingeid inimlikke kooselu-norme. Pealegi — paljud noored lastevanemad lasevad juba nelja-viie-aastaseid lapsi vaadata TV-d sel määral kui need aga ise soovivad. Ime siis, kui n.n. võtmelapsed-tänavalapsed proovivad ka tegelikus elus TV-s nähtut-kuuldut.

Oma igapäevasest tööst olenevalt tunnen neid noorte-probleeme. Rootslasist "gangsterid" vajavad omade valgustkartvate ülesannete täitmiseks abilisi. Neid saavad nad sageli rootsi oludega rahulolematuist sisserändanute lastest. Peame ka meeles, et meiegi noorus on 31.aasta jooksul muutunud rootsi ühiskonna osaks ja ei oma enam seda moraali- ja karakteritugevust, kui need meie noored, kes saabusid pagulusse 18-20-aastastena. Mitmeid neist noortest olid juba olnud relvaga rindel, vangi- või põgenikelaagreis. Kuid neil oli nii palju vaimuvara Eestist kaasa toodud, et paljud neist on raskuste kiuste võidelnud omale head positsioonid võõrastes ühiskondades üle maailma.

Kuid on ka noori, kes vaatamata oma üldharidusele, töökohale jne on millegipärast täis jonni või revolutsioonivaimu. Nii oli kuulda meie noorte suust imelikku juttu organisatsioonide kongressil kui ka Esinduskogu koosolekul 29. nov. 25-aastane Mart Maandi võttis org-ide koosolekul sõna: "Tahaksin kongressile teha ettepaneku R-13-15 kustutada. On ka muud kahjulikku s.t. peale viina, tubaka, narkootika A.L, nagu autod ja kõik see, mida nad välja ajavad. See on natuke imelik asi imelik asi imelikus kohas, ja imelik mulje jääb kongressist, eriti kui see tõlgitakse rootsi keelde ja saadetakse ministeeriumi."

Maandi jutt oli tõesti imelik. Ta väitis m.h., et seda R-3-15 karskusresolutsiooni" ei sobivat rootsi keelde tõlkida ega ministeeriumi saata"(!!!). Miks vaikisid meie skautjuhid, Oslo-valitsuse liikmed ja hääletasid koguni Maandi ettepaneku poolt, et meie karskusorganisatsiooni ettepanek kustutatakse päevakorrast?!

Mart Maandi rääkis mõttetusi ministeeriumist ja rootslasist. Minister Ingvar Carlsson on täiskarsklane ja rootsi karskusliidus kaastegev. Rootsi riigipäeval on mitmeid karskusliidu tegelasi. Pealegi on rootslastel nii karskustöö, kui ka noortetöö ning kuritegevuse alal lõpmata palju lahendamata probleeme, mis on otseselt seotud ebakarskete noorte ja vanade probleemidega. Eestlaste-poolne ettepanek oleks rootsi juhtkonnale kinnitanud, et ka sisserändanute esindajad on huvitatud nende üldiste probleemide postiivsest lahendamisest. See vähendaks ka seda kõmujuttu, nagu oleksid sisserändanud on põhjustanud rootsi moraali langus jne.

Kuid nagu eelnimetatud USA-filmis on "BARETTA'l" suuri probleeme konkureerivate kolleegidega, kes egoistlikes huvides saboteerivad koostööd, on ka kahjuks meie väikesel rahvusgrupil samad probleemid, ja isegi maast-madalast! Oleme kolmekümneühe pagulasaasta vältel annud oma noorusele parima, mida oleme suutnud meie oludes. Seda on meile korduvalt öelnud mitmed riigipäevaliikmed. Kõiki raskusi trotsides oleme püüdnud oma noorusele anda võimalusi vastava hariduse saamiseks, mis sobiks ta võimetele, me oleme püüdnud hoida kontakti oma lastega ka teismelises eas, oleme neile annud majanduslikke võimalusi, et nad saaksid juba lastena tundma õppida võõraid maid ja inimesi ja üle maailma laialipaisatud eesti pagulasnoori, meil on omad kirjastused ja kirjanikud, omad koolid ja noorte organisatsioonid ja vabaõhualad, mida isegi maa pärisperemehed kasutavad.

On loomulik, et nüüdne — kahe suure sõja järgne produkt on rahutu ja otsiv — rahu ja vabadust igatsev hing. Kuid milleks süüdistada oma kõige lähemaid — isa ja ema?! Rootsi ühiskond ei tunne meie probleeme ja suur enamus ei ole meist huvitatudki.

Peame meeles pidama, et ainult kõrge moraaliga ja hea tervisega väikerahvas suudab end säilitada suurrahvaste hulgas. Vabalt ja loogiliselt mõtlev eestlane — vana või noor — pea vastu ajaraskustele. Võitle vanakuradi ja ta sulastega. Vajame rohkem diskussiooni nendel teemadel.

ADO IRVAL

Rongisõit kallimaks

Rootsi riigiraudteed tõstavad valitsuse loal arvates 1. veebruarist sõidupiletite hindasid 7 protsendi võrra. Sama suur hinnatõstmine hõlmab ka kaubasaadetiste tariife.

Selle vastu jäävad bussitranspordid puutumata nii reisijate kui kaupade osas.

Stockholm—Malmö maksab uue tariifi järele edasi-tagasi 256 krooni (seni 239:—) ja Stockholm—Göteborg 212 krooni (seni 198:—).

• Balder Jaan

TÄITSAMEES

"Minul oleks teile midagi rääkida, millest teie võiksite kirjutada," ütles mulle Eesti Majas üks tundmatu mees, tähendab härra, keda mul ei olnud au tunda. Ma ei saanudki ta nime teada, kuigi ta jutustas mulle üsna pika loo, millest ma teen siin lühikese kokkuvõtte.

"Mina armastan igalpool käia, kus aga midagi lahti on," ütles ta. "Kirikutes ja pidudel ja koosolekutel, sest ma tahan oma inimestega kokku puutuda, terake nendega rääkida ja kuulda ka, mis kellegagi on juhtunud. Seda ajab mind tegema igavus, mitte mingi rahvuslik kohusetunne, et sa pead meie üritustest osa võtma. Ma ei võta, kui mul huvi ei ole. Aga mul on huvi. See teeb mulle jalad alla, isegi tantsuks, sest ma käin ka ballidel, kui neid vahel väga harva korraldatakse. Neid võiks olla rohkem, sest. . . Aga mis ma nii pikka sissejuhatust teen, teil niisugune nägu peas, nagu oleks teil kiire või tahaks tüütajast lahti saada. Ma teen lühidalt.

Kord olime ühel peol, kõik kolm: mina, mu naine ja meie poeg. Tegime kõik lõbusas tujus kaasa, sest meie olime tulnud ju kodunt välja lõbutsema. Seal oli loterii, meie proovisime õnne ka, papa-mamma ei saanud midagi, aga poisil on äkki võidupilet näpuvahel. Nägu naeru täis, hea meel muidugi. Pärast pettub, kui selgub, mis ta on võitnud. Üks poolsari. Mis asi see on, Noh, kuus raamatut. Ta ei saa millestki aru. Pool, pool. . . Ma teadsin sellest asjast terake, katsusin talle seletada, et ära viska ära. Jah, ta tahtis selle ära visata, tühjade looside hulka, põrandale maha, jalge alla. Kuule, kuule, ära oma õnne jalge alla talla. Õnne, õnne. . . Kus see on? Ütles, et ma annan siis selle kellelegi, kes seda oskab hinnata ja kes sellest rõõmu tunneb. Mina vahele: Ära anna oma võitu käest ära! Ütlesin, et saatuse enda käsi on siin mängus, võta vastu mis sulle pakutakse. küll sa siis edaspidi näed, et oled õnnega koos. Tegin niisugust mõnu, sest vahel on see hea, kui asja sekka segatakse natuke nagu müstikat või ebausku või üldse usku, on siis seal taga midagi või ei ole.

Poiss pistis pileti mulle rinnataskusse, tee sa sellega mida tahad. Mis seal tahta. Panin ta käiku. Ja siis ühel päeval tõi post raamatu, esimese raamatu võidusarjast või poolsarjast, nagu nad seda nimetasid. Poeg ise oli kodunt ära, kui postiljon käis, ma panin raamatu ta tuppa laua peale. Ei rääkinud talle midagi. Tal endal silmad peas ja aru ka, näeb, ja mõistab ise.

Jah, raamat seisis päevade viisi ta laual, mina tundsin selle vastu mitmes mõtes huvi, tahtsin teada, kas ta on seda lugenud ja tahtsin ka ise lugeda ja lugesingi läbi, kui poiss ei olnud kodus. Mulle ta meeldis, aga ega ma hakanud poja kallal propagandat tegema, sest ma teadsin, et tema ei ole mina, mis ma sellest talle räägin, mis sinule meeldib. Tal hoopis teised huvid ja maitsed ja ta on seisnud eesti raamatust hoopis eemAL, seda ma pean ausalt üles tunnistama.

Ootasin, et ta hakkab ise huvi tundma. Raamat seisis ikka ta laual, ta ei olnud seda riiulile pannud, see andis mulle lootust. Iga päev, kui poiss oli kodunt ära, käisin mina ta toas raamatut vaatamas, sest ma tahtsin oma poja hingeelust salaja märki saada — raamat pidi seda mulle näitama. Ja ühel päeval näitaski. Vana teatripilet vahtis sealt vahelt otsapidi välja. Järjemärk! Kümmekond lehekülge oli tal loetud. Vähe küll, aga seegi tegi mulle suurt rõõmu, sest see näitas, et tal oli ärganud huvi. Nüüd oli põnev jälgida, ka see läheb lõkkele või kustub. Järgmisel hommikul ma ei jõudnud kuidagi seda aega ära oodata, mil ta kodunt lahkub. Siis olin kohe ta toas. Kohkudes nägin, et ta oli pannud raamatu ära riiulile. Järjemikku ei olnud enam vahel. Kurb märk. Seda ma ei julgenud loota, et neelas kõik öösi alla, luges kaanest kaaneni läbi.

Ma ei rääkinud midagi. Aga *tema hakkas* rääkima. Küsis, et ei tea, millal *järgmine raamat* tuleb. Nüüd oli mulle asi selge. *Noor hing* on võtnud tuld. Saime kõik kuus raamatut, ta luges need läbi. Mina ka muidugi. Ma lugesin päeval, kui ta kodunt ära oli. Mitte et ma oleksin tahtnud seda salaja teha. Mul päeval palju aega, ei oska sellega midagi peale hakata, hea oli raamatuga aega viita. Kui poeg koju tuli, seisis raamat ta laual, võta aga kätte millal tahad.

Poolsari läbi, mida nüüd teha? Mul niisugune kahjutunne, et maja jääb äkki nagu tühjaks, ei ole enam, mida oodata. Raamatu ootamine oli hea asi, andis elule nagu rõõmsat sisu. Kas edasi tellida? Ega mul seda raha nii palju ole ja kui ongi, siis ei raatsi nagu välja anda. Ma peaksin seda küll häbenema, aga mida teha, niisugune ma olen. Ei püüa ennast paremas vääguses näidata kui olen. Aga kas teate mis juhtus? Poiss ise tellis. Ütles, et ega ma mõni poolmees ole, et lepin poolsarjaga. Täissari. Täismees. Mida teie selle peale ütlete, kas mul ei ole tore poeg?" küsis minult Eesti Majas tundmatu mees, kellel oli kange tahtmine seda lugu mulle jutustada.

"Kas ei ole täismees?"

"Täitsamees," vastasin mina.

Jõuluvana Göteborgi eesti mängukooli jõulupeol ei unustanud ka Maria Otsa, keda ümbritsevad ootusrikkad mudilased (Foto Kopler)

Eesti ettevõtted USA-s ohutsoonis

NEW YORK (ME) — Väljaarvatud jõulude eelne suurenenud äriline tegevus, on USA-s juba mõnda aega majanduslik elu näidanud tagasilööke. Sellest tingituma on ka paljud eestlased kaotanud oma töökohad.

Raskes olukorras on suhteliselt olnud enamik eestlasist ehitusalade ettevõtjaid, sest ehitusala soodustavad riiklikud krediidid on olnud pikemat aega piiratud. Eestlasist ehitusalade ettevõtjaid on kõige enam USA idarannikul, peamiselt Lakewoodis, Long Islandil j.m.

Majanduslik surutis on olnud neile niivõrd suur, et üks pikemat aega sellel alal töötav rahvuskaaslane ennustas, et ". . . juhul kui olukord sellasena veel jatkub, siis võib uuel aastal oodata näiteks Lakewoodis mitmeid ettevõtete pankrotti minekuid . . ." See ennustus on tegelikult nüüd juba varem täitunud, sest esimesed vastavad pankrotijuhud leidsid aset ja nende arv võib kergesti suureneda kui abi ei saabu üldise majandusliku olukorra paranemise, eriti aga vastava krediidipoliitika muutumise läbi.

Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse soodustus EPL tellijatele

Nagu varem teatatud, on Eesti Laenu-Hoiu Ühisuse liikmetele ka tänavu kohaldatud tellimissoodustus Eesti Päevalehe tellimisel nendele liikmetele-hoiukonto omanikele, kel 31. detsembril 1975 oli Stockholms Sparbankeni hoiuarvel vähemalt 2.500 krooni (leibkonna kohta saab ainult üks perekonnaliikmeist soodustuse). Soodustus on kr. 30:— suurune ja see arvestatakse hoiukonto omaniku kasuks, kui alloleva kupongi täidetult saadate Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele hiljemalt 1. veebruariks. Kupongile tuleb lisada vastava tellimisraha sissemaksu kviitung kas originaalis või fotostaatkoopias.

Saata: Eesti Laenu-Hoiu Ühisusele, Box 16 318, 103 26 Stockholm

Hoiukonto omaniku nimi. . . . .

Sünniaasta . . . .

Hoiukonto nr . . . .

Tänav. . . . .

Posti nummer. . . . .

Koht. . . . .

Eesti Päevalehe tellimiste eest tasutud kr . . . .

Lisa: posti või talituse kviitung: . . . .

Lõpupilt Göteborgi kooli jõulunäidendist. Pildil lumehelbed, jõuluinglid ja laua taga peategelasi — Thomas Meius, Anneli Laanep, Indra Kuldassaar (kelle relvaks jõuluvalguse kättesaamisel oli "memme musi") ja Martin Laussen. (Foto Kopler)

Tõkke juhatas Aafrika-reisil

AUCKLAND (VES) – Võimlemisõpetaja Emmy Tõkke-Bellwood lendas teatavasti novembris Aucklandist, Uus-Meremaalt, Madriidis, Hispaanias toimunud rütmilise võimlemise maailmavõistlustele Uus-Meremaa naiskonna juhina. Tagasilennul koju tegid nad vahemaandumise Johannesburgis, Lõuna-Aafrikas. Sealt külastati ka kuulsatm Krügeri loomadeparki.

Lõuna-Aafrika võimlemisliit, kasutades Emmy Tõkke-Bellwoodi ja tema trupi viibimist Johannesburgis, palus teda trupiga tulla juhatama Bloemfontein'i ülikoolis ülemaalist rütmilise võimlemise treenerite kursust. Ta nõustus, mistõttu tagasijõudmine Aucklandi viibis. Tagasilennul tehti veel kaks lühipeatust, nimelt Mauritiusel ja Austraalias. Koju jõuti jõulu 1. pühal, 25. detsembril.

VALEV UIBOPUU:

Eesti keele perspektiivid

Peame nentima, et eesti keel viibib praegu olukorras, millist varem kunagi pole esinenud – selle eksistents on nimelt saanud globaalse hajutatuse. Kui kõneleme eesti keelest selles olukorras, siis peame selle tõttu esmalt küll deklareerima, millisest osast on juttu: kas eesti keelest kodumaal või välismaadel ning viimasel juhul eraldi, kas küsimuses on eesti keele olukord Rootsis, Inglismaal, Põhja-Ameerikas või Austraalias, sest igal pool kehtivad erinevad tingimused, eestkätt rahvusgruppide suurusele, paiknemisele ja kohalikule koolikorraldusele mõeldes.

Selle asjaolu tõttu on vajalik alla kriipsutada, et käesoleva kirjutuste sarja abjektiks on eesti keele olukord ja väljavaated eestkätt Rootsis, samal ajal mitte eitades, et rida aspekte võivad kokku langeda probleemistikuga teistel välismaadel, kus kõikjal on ühiseks nimetajaks ümbritsevate suurte võõrkeelte mõjuavaldused. Kuigi olukord kodumaal on mitmeti erinev, võib sealgi leida kokkulangevusi samas aspektis vene keele suureneva mõjuavalduse arvel.

Rahvusoptimistid võivad pärast meie keelegrupi kolmekümneaastast Rootsis viibimist ning teise ja isegi kolmanda generatsiooni keelesäilitamise märkidega silme ees leida paljugi, mis nende optimistlikku meelelaadi lubab põhjendatuks pidada. Samal ajal võivad pessimistid loetletada küllusliikult näiteid, mis taas kõnelevad süngeilmelisema tulevikukäsituse poolt. On aga ühtselt selge, et optimism ega pessimism ei tohiks rahvus- ja keeleküsimustes ulatuda kaugemale kui läbilõikefaktid seda õigustavad, sest tundmused ei suuda mõjustada tõsiasju, kõige rohkem ainult mõjustada nende tõlgendamise suundi.

Ühes küsimuses peaks niihästi optimistid kui pessimistid evima ühise arusaama: keele säilumine võõras ümbruses ei saa olla nähtus, mis sõltub heast õnnest ja ilusast ilmast. Keel ei ole nimelt rohi, mis kasvab ka kraavi kaldal, mida keegi kunagi ei hari. Niisama nagu ka kummalegi grupile ei tohiks olla ükskõik, mis laadi meie keel on, kas täisväärtuslik kultuurkeel, millel on õigus samaväärsele paigale teiste kultuurkeelte kõrval, või siis ainult kaksikkeelsuse surrogaatvariant, mida moodne sotsiolingvistika nimetab diglossiaolukorraks, mis tavaliselt on seotud alaväristamise ning diskrimineerimisega.

Kui optimistid võivad leida rahustavaid märke meie tänases keelesituatsioonis võõrsil, siis on see suurel määral meie teadliku kultuuriaktiivsuse, senise koolikorralduse, olemasoleva ajakirjanduse ning elujõulise ilukirjanduse teene ja tulemus, kodudes antud algõpetuse kõrval. Nii kaua kui oleme veel võimelised oma tegevust organiseerima ja juhtima, on aga vähe positiivsete saavutuste loetelust, vaid suuremat tähtsust peaks evima ka puudujääkidele tähelepanu juhtimine ja nende parandusettepanekud. On rõõmustav, et järjest rohkem nähtub ajakirjanduses rahutust ja rahulolematust meie keele tuleviku pärast.

Samal ajal tuleb meeles pidada, et koolisektor võõrsil on just neid alu, mis on olnud raskemini organiseeritav ning kus meie vastava juhtkonna soovid ei ole tõenäoliselt kunagi saanud leida *täiuslikku teostust neist* enestest olenematuil põhjustel. Tõenäoliselt just selle tõttu paistab meie koolikorralduse süsteemis silma lünklikkust ja mõneti isegi nagu põhjapanevate printsiipide puudust.

Uks põhilisemaid neist näib meile juba ligemail aastail kujunevat otse saatuslikuks, ähvardades keeleõpetusliku taseme tunduva langusega. See on nimelt pädevate õpetajate ettevalmistuse puudumine. Oleme siiani elanud teadmises, et meil kodumaalt kaasa tooduna leidub niivõrd palju ja hea väljaõppega õpetajaid, et selle varu võimalik lõppemine on nähtavasti kogu aja tundunud väga kauge aja küsimusena. Ometi on see aeg üsna loomulikel põhjustel nüüd juba otse ukse ees. Need väärtuslikud varud on kulutatud ning kulunud, ja samal ajal meil puuduvad plaanid nende asendamiseks!

Vähe veel sellestki — meil puudub õpetajapädevuse välja töötatud normistik eesti keele alal hoolimata pikast pagulusajast. Muudes ainetes nende puudumine ei ole ohtlik, kuna siin lihtsalt võidakse ja peabki rakendama kehtivaid rootsi norme. Koos õpetajate generatsioonivahetusega muutub keele õpetuse pädevuse küsimus aga järjest põletavamaks, kuna muul juhul oleme varsti olukorras, kus õpetajaks võib kõlvata igaüks, kes veel kuidagi eesti keelt porssida oskab. Pädevusnõude puudumise tulemusena võib karta, et kõik meie koolid Rootsis on varsti halvemas olukorras kui olid meie tsaariaegsed külakoolid sajandivahetusel või ammu enne seda.

Meil on Rootsis suure plusspoolusena üle maa mõnikümmend täienduskooli, kaks edukat algkooli ning õppetegevus ka ülikoolide tasemel. Uus vähemuspoliitika võimaldab loodetavasti varsti ka eestikeelsete mängukoolide tekkimise senisest suuremal arvul, samuti eesti keele õpetust gümnaasiumides vabatahtliku ainena n.n. C-keele näol. Kõik need õppevõimalused põrkuvad varem-hiljem pädevate õpetajate rekruteerimise raskustele ja võibolla mõningalgi juhul otse nurjuvad selle tõttu.

Kuna õpetajate seminari (kas või perioodiseeritudki tegevusega) ei ole siiani olnud võimalik Rootsis ellu kutsuda, peaks selle asendajana katsetama organiseerida õpetajate ettevalmistuskursusi eriti intensiivse keeleõpetusliku programmiga, ja seda niikaua kui veel kodumaise väljaõppega eesti keele õpetajaid on kasutuses, et nende kogemusi ja oskusi õigeaegselt järgneva generatsiooni valdusse üle kanda. Vastuvõtt neile kursustele peaks teostuma diagnostiliste testidega, sest heterogeensus kursuslastes on suurimaks tulemuste ohustajaks ja võib muuta hästimõeldudki kursuse täiskasvanute mängukooliks. Viimaseidki ei tule halvustada, ent eesmärgi seisukohalt tuleks erilmelised kursused üksteisest lahus hoida. Vajame eestkätt spetsiaalkursusi pädevate eesti keele õpetajate saamiseks!

Et küsimus on raskeltlahendatav, nähtub sellestki et näiteks soome keele õpetuseks rootsi algkoolide juures kus seda esineb — ei ole keeleõpetaja pädevuseks kindlaid norme, õpetada võib igaüks, kes praktiliselt keelt valdab! Probleem on aga tegelikkuses väga sageli lahendatud sadadesse ulatuvate õpetajate importimisega Soomest. Kuna meil selline impordivõimalus on väljastatud, tuleb meie õpetajate tarbe tulevikuküsimust tunduvalt tõsisemaks lugeda.

Soome keele õpetajate pädevusnormiks rootsi gümnaasiumides on praegu koolide ülemvalitsuse poolt määratuna vähemalt nelikümmend punkti ülikoolides sooritatud soome keele eksamite näol, sellega keskastme lõpetamise vorminõue. Ent ka seda pädevusastet peetakse juba tükil ajal liiga madalaks, kuna soome keele ülikoolikursustele pääsuks (nagu eesti liinilgi) ei ole mingit eelteadmiste nõuet. Õpetajakutse pädevusnõuet kavatsetakse peatselt tõsta ning selleks leidub paralleelselt kaks ettepanekut. Üks näeb ette erilise kahesemestrilise, spetsiaalõppekavadega õpetajate kursuse loomise ülikoolide juures, kusjuures sisseastumine teostuks selekteeriva katse kaudu. Teine ettepanek näeb ette pädevuspiiri tõstmise 60-le punktile ülikooli eksamite näol, vastates sellega kõrgastme alatasemele. On võimalik, et need ettepanekud rakendatakse paralleelselt. Peaks kaaluma, kas meie normides ja kavades ei võiks peituda mingi sobiv eeskuju või lahendus ka eesti õpetajate pädevusnõude küsimusele tulevikus.

Järgmine artikkel samas sarjas: Eesti keele olukord ülikoolides.

Kirjutise autor kirjanik Valev Uibopuu on soomeugri keelte doktor ja Lundi ülikooli selle ala õppejõud ja Soomeugri Instituudi juhataja.

Humanistlikke uurijaid Stockholmi ülikoolis

Stockholmi ülikool on andnud välja ülevaatliku teose "Humanistlik uurimine Stockholmi ülikooli juures". 176 leheküljelises hästiillustreeritud teoses on andmeid ka eesti (ja Eestiga kokkupuutes olnud) teadlaste uurimistööde kohta.

Sten Karling nimetati kunstiajaloo professoriks a. 1947, enne seda oli ta olnud dotsent Göteborgi ülikooli juures ja aastatel 1933-1940 professor Tartus. Sten Karlingi doktoritöö kandis tiitlit "Aiakunsti ajalugu Rootsis kuni Le Notrestiili läbimurdeni" (1931). Karlingu hilisematest töödest nimetatakse "Matthias Holl Augsburgist ja ta tegevus arhitektina Rootsis ning Baltikumis" (1932). Saksa keeles on kirjutatud "Narva, ehitusajalooline uurimus" (1936), samuti "Puunikerdus ja tislerikunst Eestis renessansi ja baroki ajal" (1943), rootsi keeles "Keskaegne puuskulptuur Eestis" (1946). Hiljem on Sten Karling kirjutanud uurimusi Göteborgi koloristide ja Axel Sjöbergi kohta. Uurimusega "Kirikud Boråsis ja Bränhultis" (1955) juhatati sisse pikem sari rootsi kirikute kohta. Sten Karling on kirjutanud hulk artikleid rootsi ja välismaise kunstiajaloo probleemide kohta ja toimetanud ajakirja "Konsthistorisk tidskrift" a-st 1948.

Teise (nn. Zorni) kunstiajaloo professuuri omandas Armin Tuulse a-l 1962, ta oli Tartus olnud Sten Karlingi õpilane. A. Tuulse doktoritöö aineks olid Eesti ja Läti kindlused (1942), ta on hiljem uurinud eriti rootsi keskaegset arhitektuuri.

Meetodiliseks eeskujuks on Tuulse uurimus Hossmo kirikust (1955). Ta on suurtes teostes "Kindlused läänemaailmas" (1952) ja "Romaani kunst Põhjamail" (1968) andnud usaldusliikke ja laiahaardelisi ülevaateid. Põhjalikult on A. Tuulse uurinud Gripsholmi lossis asuvaid Gustav Vasa aegseid maalinguid. Koos nooremate uurijatega on ta põhjalikult tutvunud Ahvenamaa kirikutega ja valmistab ette ülevaatlikku teost "Gooti kunst Põhjamail".

Kunstiajaloolane Mai Raud on uurinud Eesti hõbesepist.

Ülikooli slaavi instituudi juhatajaks ja professoriks on olnud 1950—1967 endine Tartu ülikooli professor Peeter Arumaa, kes on haaranud oma huviringi ka balti keeled. Arumaa doktoritööks oli saksakeelne "Uurimus leedu isikliku pronoomeni ajaloost" (1933). Rootsis on ta avaldanud hulk teaduslikke töid, muu hulgas uurides slaavi ja balti keelte suhteid. 1964 ilmus saksakeelne "Ürgslaavi grammatika". Hiljem on balti keelte jaoks asutatud eriline professuur. Arumaa keeleajalooline huvi on mõjutanud ka nooremaid uurijaid.

Eesti keelt on Stockholmi ülikooli juures õpetatud alates aastast 1938 soome instituudi raames. 1950—71 on andnud õpetust lektor Henno Jänes. 1959 asutati omaette asutus "Eesti keele ja kirjanduse instituut", millel on kontakte u. 60 eesti uurija ja kirjanikuga, nii Rootsis kui välismaal. Eesti instituut omab oma raamatukogu. Eesti keel pole seni olnud iseseisvaks õppeaineks, selle õpetamine on toimunud soome keele raames.

Eesti instituut on teostanud konsulteerivat tegevust eesti keele alal, koostanud eesti keele õpetamise kavasid ja muretsenud uusi teoseid raamatukokku. Instituut on välja andnud H. Jänese saksakeelse eesti keele grammatika (1972) ja Instituudi aastaraamatu.

Usundiajaloolasena on Stockholmi ülikooli juures teinud doktoritöö Ivar Paulson (ingliskeelne "Vana eesti rahvausk", 1971).

(EPL/AI)

Oskar Lutsule uus "poliitiline nägu"

Eesti kirjanike "ülevõtmise" ehk kommunistiks kuulutamise sarjas on nüüd ka Oskar Lutsule karvupidi selga kistud punane särk. Nõukogude kirjandusteadlased ja lavategelased seletavad, et O. Luts oli olnud "õige joonega" mees, kodanlikul ajal ainult polevat tema tõelisi mõtteid tahetud või osatud välja tuua Pildibroshüüris "Oskar Luts ja teater" (koostaja H. Pullerits, ENSV Kultuuriministeeriumi väljaanne) kirjutatakse, et üks populaarsemaid Lutsu lavateoseid oli "Tagahoovis" (õieti dramatiseering Lutsu jutustusest), kuid kodanlikul ajal pandud lavastustes peamine rõhk naturalistlikele detailidele ja kahemõttelisustele, mitte aga kodanliku korra kriitikale (!).

Alles nõukogude teatris on teose "... lavastamisel arvestatud selle teose ühiskonnakriitilist iseloomu kapitalismi pahede paljastamisel". A. Särev kui teose dramatiseerija ja lavastaja oli ise oma kodanliku korra aegseid "eksimusi" näinud ja 1955. a. lavastuses juba dramatiseeringu korrigeerinud. Kas see Lutsule meeldis või mitte, aga temast tehti kapitalistliku korra paljastaja ...

Puudutades üksikasjalisemalt lavastust, üteldakse, et Salme Reek oli andnud hästi väikese Nikita kuju. "Selle väikese poisi kurbloolus saab kõigi kapitalistliku ühiskonna läbi kannatadasaanute traagika üldistusteks." Alfred Rebane kingsepp Kaprali osas olevat avanud "õigesti kujusse kätketud sotsiaalse mõtte 7 inimese närustumisel tagahoovis pole piire".

Lavastaja pole näiliselt kõike siiski "generalnaja liinia" järele teinud. Näiteks üteldakse etteheitvalt: "Villa Hortensia" on lavstuses idülliline paik, kuhu tema elanikud on sattunud oma süü läbi. Kas selline lahendus on siiski päris õige?"

Sellest lausest paistab kõige paremini läbi, kuidas ja mida O. Luts oli tahtnud näidata ja kuidas seda nüüd punased kultuuripolitrukid tõlgendavad või tahavad tõlgendada.

Üllatusega kuuleme nüüd, et isegi Oskar Lutsu Tootsi-lood pole midagi muud, kui nõukogudelik kodanliku korra ja kapitalismi paljastamine ning väljanaermine:

Näiteks Tootsi-lugude lavastamisel "Vanemuises" ütleb broshüüri autor:

"Jaan Imelik. Kes ta on? Külakulakluse esindaja (! E.9, kelle iseloomustamiseks tuleb kasutada üksnes musti värve?" "Vanemuises" oli selles osas olnud L. Mägedi, kes olnud muretu olemisega vedel poiss, kelle laisad sõrmed liikusid vaid kandlekeeltel, mispärast leiti, et poliitilise joone allakriipsutamisel temal olnud vähe värvi: Draamateatris esinenud Imeliku osas E. Jaansoo. Tema "juba niigi liiga negatiivsele Imelikule soovitati juurde lisada veelgi rohkem kapitalistlikule ühiskonnale omaseid eksplutaatorlikke jooni".

Kuidas nõukogude teatrimehed ei põrka tagasi isegi võltsimisest, selle kohta tuuakse näide "Kevade" lavastusest "Vanemuises". Siin kõigile tuntud joodik kellamees oli tehtud purukarsklaseks, kuna lavastaja arvanud, et kui Lible on laval joodik, siis ta ei saa olla kihelkonnapoiste armastatud sõbraks ...

Nõukogude tsensuuride valvsa pilgu alla on avastajatel raske toime tulla ühe probleemiga. Näiteks tuleb Tootsi-lugude hilisemates osades ette koht, kus Toots hakkab isatalu korda seadma ja kuidas Toots hakkab kurameerima jõuka peretütre Raja teelega. Et mõlemad on kirjaniku lemmikkarakterid, siis on isegi paadunud kultuuripolitrukil raske neid nõukogude poliitilse joone järele mustadeks lammasteks, kapitalistliku korra ilguriteks tembeldada. Tallinna Draamateater on õrnast probleemist kuidagi mööda hiilinud: seal on Teelet kujutatud lihtsalt lõbusaks hellitatud tütarlapseks, kellelt kostavad vahel ka murelikumad noodid. Toots on aga tehtud "uuenduslaseks", progressiivseks inimeseks — ta mõtleb maaparandamisest ja uute hoonete ehitamisest.

"Ugalas" on lavastaja A. Sats siiski reljeefsemalt selle probleemi lahandanud: "Tootsi ja teele vahelises riius nägi ta eelkõige sotsiaalset vastuolu rikka ja hellitatud talutütre ja kehvema päritoluga perepoja vahel."

"Sotsiaalsetest ümberkorraldustest" hoolimata on O. Lutsu lavateosed Eestis kõige menukamad. Tema teostest tehtud dramatiseeringud "Kevade", 'Sügis", "Tootsi pulm", "Suvi", "Äripäev", "Tagahoovis" jt. on rahva lemmiktükkideks, kuigi sinna on püütud pookida segavat nõukogudelikku. Nagu ütles üks Eestist tulnud külastaja: "Niisugustel võõrkohtadel pigistab praegu publik lihtsalt silma kinni." (VES/ERNI)

Hiidlaste maailma kokkutulek

NEW YORK (VES) – ESTO '76 raames toimub Baltimores ka ülemaailmne hiidlaste kokkutulek Hiidlaste Selts Torontos korraldamisel ja kohapeal elava hiidlaste esindaja Bernhard Lige organiseerimisel. New Yorgis viibis äsja Hiidlaste Seltsi esimees kaugesõidukapten Ludwig Wahtras Kanadast, kellelt kuulsime mõnda sellest ülemaailmsest kokkutulekust.

Meie koosolek algab neljapäeval, 8. juuli pärastlõunal Baltimores Ülemaailmsete Eesti Päevade ajal, märkis L. Wahtras. Alustatakse helikunstnik Maaja Duesbergi esinemisega. Ka tema pärineb isa ja vanaisa kaudu Hiiumaalt. Sellele järgneb palvus abipraost Max Saarelt, kelle ema on hiidlane, ja siis avasõna korraldava organisatsiooni, Hiidlaste Selts Torontos esimehelt Ludwig Wahtraselt. Tervituse kogunenud hiidlasperele ütleb E.V. esindaja Ühendriikides Ernst Jaakson, kelle vanemad olid hiidlased. Peakõne kokkutulekul peab hiidlasest kirjanik ja näitekunstnik mag. Asta Willmann-Linnolt.

Pärast ühist einet korraldatakse laudkonnavestlus küsimuste-vastamiste korras. Sellel esinevad peale märgitute veel B. Lige, Asta Kaups ja rida teisi tuntud hiidlaste tegelasi, keda tänapäeval leidub kõikides läänemaades.

• Kultuurivallast

KAS KEEGI MÄLETAB EESTI KULTUURIMEEST NIMEGA JOHANNES PORISAMMUL?

Vaevalt küll, aga kui mainime tema kunstnikunime John Pori, siis kahtlemata meenub paljudele vanema ja keskmise põlvkonna eestlastele kuulus dzhässimees ja orkestrijuht Eesti Vabariigi kolmekümnendatelt aastatelt, kelle rütmi järgi tantsiti restoranides või kelle meeleolukat dzhässi- ja tantsumuusikat kuulati Tallinn-Tartu-Türi lainel raadioülekandes.

John Pori muusikutee sai alguse kahekümnendate aastate teisel poolel. Pärast sundaja teenimist eesti sõjaväes jäi ta sinna edasi üleajateenijaks ja nimelt Tallinnas asuvasse Sidepataljoni. Juba seal asutas ta väikese orkestri, mis peatselt sai tantsuõhtutel üsna taganõutuks. Saavutatud menu andis talle tõuke hakata kutseliseks muusikameheks. Esimesed töö- ja mängukohad noore Johannes Porisammuli tantsuorkestrile olid Kadriorus asunud Mehaanikute Klubi ja Tallinna restoran "Must Kass". Kuulsus levis peagi üle terve Vabariigi, häda oli ainult pika ja kohmaka nimega, või nii vähemalt arvas see nimeomaja ise. Ja võttiski kergemini lausutava ja dzhässmuusikule löövalt sobiva nime John Pori. Tänapäeva perspektiivist vaadates, kus löökmuusika gruppide nimed on sellised nagu "Higi, veri ja pisarad" või "Veerevad kivid" saaks ju küll ütelda, et jõle maru kõlanuks hüüdlause "Nüüd tantsusammu teeme Porisammul!"

John Pori oli alguses ise viiulimängija. Et aga dzhässilik tantsumuusika viiulile rakendust ei pakkunud, õppis ta mängima saksofoni ja klarnetti. Saksofonil kujunes ta päris meistriks.

"VILJANDI PAADIMEES", "POSTIPOISS", "MULGIMAA" OLID LÖÖKLAULUD MIS PORI ORKESTRI KAUDU MOODI LÄKSID.

Neid isegi peeti rahva seas Pori enda loominguks, kuigi seda need muidugi ei olnud. Näiteks "Postipoiss" oli ameeriklastelt võetud viis originaalse pealkirjaga "They are tough, mighty tough in the West". John Poril oli suur organiseerimisvõime. Ta hoolitses, et ta orkestril oli tolle aja kohta parim võimendusseade. Samuti hoolitses ta, et orkester visuaalselt hea välja näeks — pillimeeste rõivastus, noodipuldid, üldmulje. Ta avastas ja tõi oma alla mängima noori talendikaid muusikamehi. Talendikaimaks neist oli Viljandist Tallinna toodud viiuldaja-saksofonist Eduard Kurt, kellest hiljem sai Eesti Raadio estraadiorkestri kontsertmeister. Pärnust tõi ta Tallinna klaverimängija Valter Rootsi, kes praegugi mängib Eesti Televisiooni ja Raadio Sümfooniaorkestris. Mainigem veel trompetist Erich Kitsemetsa, kontrabassi meest Kaarel Maarandit ja lauljat Friedrich Kaasikut, kes kõik Pori orkestriga üle Eesti tuntuks said. John Pori kasvandik ja õpilane on ka praegune Eesti üks tuntuim dzhässimees Valter Ojakäär.

KERGE MUUSIKA KUULUB KAHTLEMATA ÜHE RAHVA KULTUURI VALDKONDA.

See ei ole küll kõrgkultuur, aga seda suurem on tantsumuusika, estraadi ja lööklaulude mõju laiematele rahvahulkadele, eriti noorsoole. Ning veelgi põhjendatumalt võime kultuurist kõneleda kui on tegemist dzhässmuusikaga, mis nüüd, rockmuusika ehk biitmuusika (viimast terminit kasutatakse rocki mõistes tänapäeval Eestis) ajastul on muutunud omaette klassiliseks zhanriks. Ning selle meistriks iseseisvusaegses Eestis oli John Pori.

Oma orkestri hiilgeajal mängis ta "Estonia" teatri valges saalis ja ööklubis "Pariis" (praegune "Gloria"). John Pori ise esines ka saksofonisolistina, erilise menuga mängides tol ajal populaarset R. Widtoefti "Naervat saksofoni". 1940. aastal kutsuti Pori, kes oli siis oma suurvormis, Tallinnas asuva Balti Mere Punalipulise Laevastiku Maja juurde loodud suure estraadiorkestri juhiks, milles mängisid paljud eesti pillimehed, aga ka nõukogude mereväe madrused. Selle orkestriga andis Pori ka mitmeid kontserte, kavas dzhässiklassikat, rahvalikke laule ja kohustuslikke kommunistlikke muusikapalasid.

Pärast Teist maailmasõda oli Pori jällegi restoranimuusikuks. Ta mängis kümnemehelise orkestriga igal õhtul restoranis "Gloria Palace", milline nüüd kannab "Astoria" nime ja asub kommunistide poolt Vabadusväljakust ümber nimetatud Võidu väljakul. Hiljem siirdus Pori Tõnismäel asuvasse Laevastiku Ohvitseride Klubisse, milline jäigi ta viimaseks töökohaks. John Pori suri 1950. aastal kurguvähki. Eestis valitses siis kõige karmim stalinismiperiood. Ta matustel mängisid ta kolleegid ja õpilased mõne lahkumisloo. Oma parima ja igavesti püsima jääva panuse eesti rahvakultuuri dzhässi ja kerge muusika alal andis John Pori, sündinud Johannes Porisammul, Eesti Vabariigi ajal kolmekümnendate aastate keskel ja lõpul.

J. T.

• Lugeja kirjutab

MIS ÜTLEB BEEKMAN NÜÜD?

Samal ajal, kui N. Liidu piirid on väljasõiduks suurele enamusele selle kodanikest hermeetiliselt suletud (perekond Agapov, akadeemik Sahharov ja miljonid n.n. tavalised inimesed), leidub nõukogude kodanike hulgas teisi, kes on väga virkad välisreisijad ilma mingite kitsendusteta. Üks selliseid "väsimatuid", reisimehi on N. Eesti Kirjanike Liidu esimene sekretär Vladimir Beekman. Ms viibis ta enne jõule Ahvenamaal Marienhamnis, kus pidas loengut eesti kirjandusest (mis vaimus, pole küll põhjust küsida!). Pisut varem sügisel viibis ta Austraalias, milliselt reisilt avaldab parajasti oma matkakirju ajakirjas "Looming" pealkirja all "All põhjas". Ms Vladimir Beekman muuseas sattus Austraalias kuulma ja nägema, sellest kirjutab ta "Loomingus" nr 11. lk. 1865 — 66 järgmist:

"Umbes kuu aega enne seda, kui Austraaliasse jõudsin, tunnustas Austraalia Liidu valitsus juriidiliselt Balti nõukogude vabariike NSV Liidu koostisosadena. Natsionalistlike pagulasühingute ninameeste hulgas sünnitas see reaalpoliitiline ja mõistlik — ehkki meie seisukohalt hilinenud — samm nõutuse ja raevu hüsteeria. Austraalia leiboristlik valitsus sai niisuguse manamise osaliseks, et see tundus lausa sobimatu tolle maa külalislahkust kasutavate immigrantide suus. Kiiruga organiseeriti naiivselt rahvaröövais neidudega tõrviku-protestirongkäike. Jäi mulje, et keegi tahab vähemalt ust paugutada, kui ta kord juba on sunnitud rahvusvaheliselt areenilt päriseks lahkuma. Ikka seesama arenemisvõimetu marurahvuslus".

Umbes samal ajal aga, kui Beekman viibis Ahvenamaal, juhtus et pärast parlamendi uusvalimist Austraalias, kus sealne tööerakond eesotsas peaminister Whitlamiga sai hävitavalt lüüa, võttis uus moodustatud Austraalia valitsus eelmise valitsuse tunnustuse Balti riikide anastamisele N. Liidu poolt tagasi, teatades sellest oma saadiku kaudu N. Liidu valitsusele Moskvas.

Mis ütleb nüüd Valdimir Beekman — oma rahva iseseisvusaate eitaja — selle kohta pärast muutunud olukorda Austraalias? Kas talle ehk ei peaks koitma demokraatlike õigusriikide ideeline tugevus, kus rahva tõeline tahe ja soov kujuneb riigijuhtidele direktiiviks nende poliitikas? Ons "kiiruga organiseeritud naiivselt rahvavõivais neidudega tõrviku-protestirongkäik ainult lahkujate uksepaugutamine"?

On ilmne, et usinasti läänes ringireisimisest hoolimata ei ole Vladimir taibanud kuigi palju demokraatlike põhimõtete olemusest ja elujõust. Muidu talle viirastuks ehk võimalus ajast, kus rahva tõeline tahe ja soov saavutab samal kombel täitumise ka meie (ja tema) praegusel kodumaal, ja ta mõtleks enne kümme korda kui hakkab kirjutama oma järjekordseid rumalusi.

Üks uksepaugutaja

Eesti suusad parimad

Tallinna "Dünamo" Suusavabriku suuskadega sõidavad mitmed N. Liidu parimad sportlased ja möödunud talvel anti suuskadele nimega "Estonia-eliit" tunnustus N. Liidu parimatena. Bratislavas toimunud rahvusvahelisel näitusel "Interspot-75", kus leidus ms. rootsi, norra, poola, soome ja tshehhi talispordi tooteid, anti eesti suuskadele kuldmedal.

Göteborgi mudilased vanadel külas

Göteborgi Mängukooli Luutsiad külastavad pensionäre. (Foto Kopler).

Eesti Pensionäride Ühing Göteborgis korraldas oma liikmetele ja külalistele meeldiva jõulupeo Eesti Majas 20. dets.

Tervitussõnad ütles esimees Metzlov ja soovis kõigile parimat jõulumeeleolu. Südamliku jõulupalvuse pidas Abel Milder, klaveril kaastas jõululaule tema poeg Urmas. Palvuse lõppedes sisenesid mängukooli Luutsiad, keda saatsid mudilaste juhataja Juta Nõmme oma abilistega.

Noored andsid igale vanale üle südamekujulise piparkoogi, kirjaga "Häid pühi". Laste nimel soovis Juta Nõmme kõigile häid pühi ja edurikast uut aastat.

Perenaised olid katnud pikad jõululauad tuttavate pühaderoogadega, kuna lastele oli kaetud erilaud. Pärast jõulumaiustuste maitsmist tuli jõuluvana asetäitja Juhan Henning, kes jagas igale mudilasele kinkekoti.

Tervitusi tõid ka Göteborgi E. Maja poolt juhatuse esimees Harald Uussalu ja Göteborgi Eesti Seltsi esimees Evald Lilleste.

Tänulilli said kõik ühingu naisliikmed, aasta jooksul tehtud töö ja vaeva eest.

Lõppsõna oli Juhan Henningult, kes tänas kõiki abilisi, kes ühel või teisel viisil aasta jooksul ja jõulupeo heaks kordaminekuks olid kaasa aidanud.

J. HENNING

New York Times kirjeldab elu praeguses Tallinnas

WASHINGTON (EPL kirjasaatjalt) — "New York Times'i" uus korrespondent Nõukogude Liidus, Christopher Wren, käis hiljuti Tallinnas ja saatis sealt kirjutuse Eesti kohta oma ajalehele, mille ära tõid ka mitmed teised ameerika päevalehed. Kuigi see artikkel üldjoontes kordab varem Tallinnas viibinud ameerika korrespondendite tähelepanekuid, on siiski oluline ja huvitav teada, millise pilguga USA tähtsaima ajalehe korrespondent näeb tänapäeva Eestit, eriti kuna ta seda artiklit tõenäoliselt sajad tuhanded ameeriklased lugesid. Toome alljärgnevalt terve kirjutuse tõlgituna.

"Hubases nukuteatris Laial tänaval elevuses lapsed, rõivastatuna oma parimatesse laupäevastesse riietesse, avaldasid rõõmsalt kõlavat heakskiitu pealelõunasele punamütsikese etendusele, mis on "Little Red Ridinghood'i" eestikeelne versioon. "(Siin võiks kommentaarina mainida, et eestikeelsed tänavanimed ja sõnad C. Wreni artiklis — nagu näiteks "punamütsike" — on ära toodud õiges eestikeelses versioonis ja mitte venekeelse tähestiku kaudu ingliskeelde transliteeerituna, nii nagu see pahatihti on esinenud siis kui korrespondendid on võtnud oma andmed venekeelsetest turismibroshüüridest.)

"Sihvaka 22-korruselise Viru Hotelli vestibüülis mitmed noorevõitu soomlased veetsid oma aega juues pudelitest nõukogude shampanjat, mida nad olid ostnud turistipoest ja ootasid kuni avatakse välisvaluuta baar hotellis. "Me kutsume neid vodkaturistideks kuna näib et ainus asi, millepärast nad siia tulevad on odav viin", ütles üks eesti naine pahakspanevalt.

Rohkem kui ükski teine linn Nõukogude Liidus on Eesti pealinn Tallinn selleks kohaks kus Ida kohtab Läänega. Järjest suuremal arvul lääneturiste, suuremalt osalt soomlasi, tulevad siia et heita pilku nõukogude ühiskonda, kõndida keskaegses vanalinnas, või lihtsalt kaotamaks ühte nädalalõppu vene vodkale, mis maksab siin vaid murdosa sellest mida tuleks viina eest tasuda Helsingis.

Kuid valdav enamus neist 800 000 turistist, kes külastasid Tallinna möödunud aastal, olid nõukogude enda kodanikud. Olles takistatud vabast reisimisest Läände tulevad paljud proovima seda, mis rahvasuu kaudu on saanud tuntuks kui "Läänele kõige sarnasem."

"Siin ma olen nagu Läänemaailmas", ütles turist Moskvast kui ta sõi vahukoorekooki ühes Tallinna mitmetest kohvikutest.

Kuigi Eesti, liiduvabariik mis on veidi suurem kui Belgia või Taani, kuulub Läände nii oma kultuuri kui arhitektuuri traditsioonidelt, on siin kogetud juba 35 aastat Nõukogude võimu. Eesti saavutas iseseisvuse Vene alt 1918-ndal aastal, aga kaotas selle jälle kaks aastakümmet hiljem, siis kui ta nii nagu Läti ja Leedu absorbeeriti Nõukogude Liitu a. 1940 Punaarmee abiga. Aga siiski on Tallinn visalt säilitanud läänelikke sugemeid mis valmistavad rõõmu vene turistidele. Isegi riigile kuuluvad ärid on muutnud värvikalt elavaiks oma vaateaknad, kuigi sees ootavad nõukogude tavalised kaubad.

Mõned väikesed kauplused müüvad soome-stiilis keraamikat, hõbeehteid ja kootud käsitöid. Populaarsete keldrirestoranide hulka kuulub Pikal tänaval asuv Karoliina, kus noored, tulles varju niiskest külmast, joovad hõõgveini, milleks kutsutakse kuuma veini, ja söövad krõbedaid küpsiseid.

Tallinna, mille elanike arv ulatub üle 400 000, uuemad piirkonnad koosnevad hallidest, prefabritseeritud korterimajadest, millised on tavalised terves Nõukogude Liidus. Aga eeslinnade tänavad on palistatud pärastsõja aastatel ehitatud individuaal majadega, mis on eraomanduseks ja mida müüakse ka edasi umbes 26 000 dollari eest.

Tallinna lähedus Soomele, mis asub 60 miili põhja poole üle Soome lahe, aitab Eesti pealinnal püsida kursis läänemaailmaga. Eesti keel on suguluses Soome keelega ja eestlased ütlevad, et nad saavad aru soome keelest ilma raskusteta. Sellest tulenevalt Tallinna elanikud saavad vaadata kahte Helsingi televisioonikanalit, siis kui nad suunavad vastavalt oma antenni ja kasutavad eri vastuvõtumehhanismi. Nad on vist ainukesed nõukogude kodanikud kes tunnevad Ameerika detektiivisseriat "Colombo".

Kõige nähtavamaks meeldetuletuseks Läänest on aga siiski moodne ja kõrge Viru hotell. See oli teatavate lahkarvamuste põhjuseks siis kui seda ehitati soome ehitusettevõtete poolt mõni aasta tagasi. Hotell on saanud nüüd uhkeks lisandiks Tallinna peamiselt keskaegsele siluetile. Viru hotell annab eesõigus lääneturistidele. Aga ka eestlased ja venelased püüavad mõnuleda selle shikis elegantsis, millesarnast pole leida mujal Nõukogude Liidus.

Läänelikumat elustiili on sallitud nõukogude võimu poolt selepärast, et eestlased ühendavad seda majandusliku efektiivsuse ja töövirkusega, mis on andnud Eestile kõrgeima rahvasissetuleku Nõukogude Liidus. Kuid rahvusluse ja muu teisitimõtlemise avaldused surutakse järsult maha. Märtsis 1974 võeti militsa poolt kiiresti kinni väike grupp demonstrante kes hoidsid plakateid, milledele oli kirjutatud "Maha nõukogude võim". Ja möödunud oktoobris mõisteti kohut nelja mehe üle, keda süüdistati nõukogudevastases tegevuses ja nad määrati vangi kuni kuueks aastaks."

Sellega lõpeb "New York Times'i" korrespondendi kirjeldus tänapäeva Tallinnast, mis on sealolles kirjutatud ja saadetud USA ajakirjandusele Nõukogude Liidust (ET)

Prof. Koort Lundi lektor

Helsingi ülikooli pedagoogikaprofessor fil. dr. Peep Koort on valitsuse poolt kinnitatud Lundi ülikooli lektoriks pedagoogikas.

Laupäeval, 17. jaan. k.a.
kell 16.30
(mitte 18.30 nagu varem teatatud)
Nacka Muusikakooli aulas

STOCKHOLMI
EESTI MEESKOORI
97. kontsert
Juhatab — Lembit Leetmaa
Kaastegev — Kansallis Kuoro
Tuulikki Närhinsalo juhatusel
Solist — Maaja Duesberg
klaver

Pääsmed müügil koori
liikmete käes
ja
EESTI KULTUURI KOONDISES
Kontserdi päeval kohapeal üks tund enne
algust

Ja käes on jälle kollektiivlepingute sõlmimise (ja streikide ning demonstratsioonide?) aeg

Jüri Mets 80-aastane

Stockholmis tähistas 12. jaanuaril 80-aastast sünnipäeva peamasinist Jüri Mets.

Sündinud Saaremaa rannakülas, hakkas ta juba poisikesena isa kõrval merd kündma. 16-aastaselt kuulub ta tookordse vene tsaaririigi suurima ameerikaliini reisilaeva "Kursk" meeskonda. Esimese maailmasõja ajal on ta sõjalaevastiku koosseisus. Eesti iseseisvuse ajal sõitis Jüri Mets peamiselt inglise laevadel, selajuures täiendades oma teadmisi eriti külmutiseadmete alal.

Jüri Mets jätkas paguluses meremehe kutset, nüüd eesti laevades, mis olude sunnil kannavad vööraid lippe. Sealjuures kaotas ta koos paljude kaasmaalastega oma ausa tööga teenitud rahad ühe laevaühingu osanikuna, milline näitas ainult puudujääke. Kaotusest üle saanud ja hiljem ainsa poja varasest surmast, on Jüri Mets kõrgele eale vaatamata "heas trimmis". Tähtpäeva puhul tervitavad teda arvukad sõbrad ja merekolleegid.

-K.

Lugeja kirjutab

KURITARVIDUS NIMIMÄRGIGA

Mulle sai alles nüüd teatavaks, et New Yorgis ilmuv "Eesti Postimees" Nr. 21 (259) 6. nov. 1975 avaldas lugejakirja pealkirja all "Vajame rohkem võitluslehte", kasutades signatuurina minu vestemehe pseudonüümi "Nihits". Kuna selles lugejakirjas on halvustatud kõiki meie pagulaslehti, siis olen tõe jaluleseadmiseks sunnitud teatama, et mina pole selle lugejakirja koostajaks. On vist esmakordseks juhuseks eesti ajakirjanduse ajaloos, kus üks arglik võsakütt avaldab oma mõtteid teise isiku varjunime all. Ei saa uskuda, et siin on tegemist juhusliku kokkusattuvusega. Eesti keel on küllaltki väljendusrikas, et leida omale sobivat varjunime, mis pole identne minu omaga, mille all olen kirjutanud ligemale 30 aastat.

Geislingenis, 18. dets. 1975

Arnold Kokk alias Nihits

Auto ümber

PARIIS – Mitmeid huvitavaid võrdlusi on teinud prantsuse ärimaailma ajakiri "Vision".

Selle uurimusest selgub, et kreeka tööline peab 355 kuud kibedasti töötama omale auto ostmiseks, kui tema ameeriklasest kolleeg saab selle poole aasta jooksul. Euroopas võivad seitsme kuu teenistusega auto osta Belgia, Hollandi ja Shveitsi töölised. Kreekas ja Prantsusmaal on enim politseinikke leanike kohta. Esimeses 42 ja teises 38 politseinikku iga 10.000 elaniku kohta. Bangide määr 9n madalam Hollandis, 18 iga 100.000 elaniku kohta. Ühendriikides on see määr 190. Välismaalaste osatähtsus elanike hulgas on suurim Shveitsis, kus 15,4% on vööraid. Teisel kohal on Prantsusmaa 7,7%-iga. Naine saab samast tööst mehega võrdset tasu Taanis, Kreekas, Hollandis ja Portugalis. Viimases on sama uurimuse järgi madalaim abielulahutuste protsent Euroopas. Ühendriikides on aga see kõrgeim. Autode arva 1000 elaniku kohta on Ühendriikides 440, Rootsis 320, Prantsusmaal 290 ja L.-Saksamaal 280.

Sõjakooli ajalugu koostamisel

NEW YORK (VES) – Eesti Arhiiv USA-s on oma sõjaajaloolise sektori kaastööliseks kutsunud Johannes Unti, kes jätkab J. Madise poolt alustatud E. V. Sõjakooli ajaloo koostamist.

Kuna J. Madise poolt kogutud andmestikus on lünki, siis tuleb Joh. Until neid täita, seda eriti mereväe, lennuväe ja suurtükiväe ohvitseride osas.

Suur Mikumärdi-huvi

Küpsev Mikumärdi lavastus äratab üle maa elavat huvi ja mitmel pool korraldatakse ühissõite etenduskohtadesse reingreisil.

NORRKÖPINGI etendusele, mis toimub laupäeval 24. jaanuaril kell 18.00 Djäkneparkkoolis, Repslagargatan 48 on oodata külalisi ka Motalast, Oxelösundist, Nyköpingist, Katrineholmist, oskarshamnist, Linköpingist ja mujalt. Hea, et koolisaalis on üle 300 koha, mis peaks mahutama kõiki külalisi nii Norrköpingist kui ka mujalt.

x x x

Pühapäeval, 25 jaanuaril korraldavad **ÖREBRO ja VÄSTERÅSI** autoomanikud ühissõite Eskilstuna mugavas teatris toimuvale etendusele, mis algab kell 15.00.

x x x

UPPSALAST sõidavad ühiselt poolsada teatrisõpra 1. veebruaril Stockholmis toimuvale etendusele, mis algab kell 17.00 ABF-i teatrisaalis.

x x x

Stockholmi Eesti Algkooli noortepere tuleb külla Mikumärdile pühapäeval, 8. veebruaril. Neile on reserveeritud üle poolesaja koha. Etendus algab kell 17 ABF-i teatrisaalis, Sveavägen 41.

x x x

Ka **Norrköpingis, Eskilstunas, Göteborgis ja Boråsis** toimuvatele etendustele on reserveeritud tasuta pileteid õppivale noorsoole Eesti Komitee Koolitoimkonna kaasabil.

x x x

Stockholmis toimuvale koimele etendusele on piletid eelmüügil Eesti Kultuuri Koondises, Eesti Majas, tel. 08/11 31 16 ja Välis-Eestis, Lilla Nygatan 8, tel. 08/11 50 40.

Jõulud Helsingborgis

HELSINGBORG (EPL) – Jõuluüritused Helsingborgis õnnestusid seekord eriti hästi nii osavõtjate hulga kui kunstilise taseme poolest.

Esimesena toimus ühisjõu, upuu koha-ealsete organisatsioonide ühisel korraldusel. See meeleoluküllane õhtu algas vaimuliku talitusega, kus Harry Siimre luges jõuluevangeeliumi ja lauldi jõululaule pr. V. Siimre kalverisaatel.

Jõulupeo külalistele ütles tervitussõnad ja ühtlasi toimis hiljem ka teadustajana Herman Öödik. Kavalises osas esinesid nii noored kui ka vanad ja see oli mitmekesiselt koostatud. Ardo Tamm luges kirjanik Arvo Mägi lühinovelli "Sõnajalaõis" ja H.C. Anderseni "Väike tüdruk tuletikkudega". Täienduskooli õpilased Jaan ja Leena Sergo esinesid vastavalt trumpetil ja klaveril. Hr. U. Ojala jutustas intervjuu korras olukordadest Iirimaal, Hollandis ja Poolas, kus ta oli viibinud ametkohustuste tõttu. Lõpuks puudutas ka nendes maades jõulude pühitsemist. Kavaline osa lõppes Valentine Siimre kahe klaverisoologa.

Pääle vaheaega, mille aja jooksul müüdi loterii laud tühjaks, kogunesid Helsingborgi Eesti Täienduskooli õpilased, õpetajate Ivi ja Heiner Erendi ja Helle Geringu juhatusel lavale, kus jäädi ootama jõuluvana tulekut. Jõuluvana saabumisel ja hiljem esinesid täienduskooli õpilased üheskoos mitmekesise kavaga, mis sai rohkearvulise publiku poolt sooja vastuvõtu osaliseks. Sellejärgi jagas jõuluvana välja kinkekotikesed nii lastele kui ka tublidele esinejatele. Jõulupeo täieliku õnnestumise eest tuleb tänada ka H.E. Ühingu naisringi liikmeid, kes olid vaeva näinud kohvilaua korraldamisega ja igati aitasid kaasa peo õnnestumisele.

Jõululaupäeval oli rohkearvuliselt kaasmaalasi kogunenud Jõulujumalateenistusele, mis peeti Gustav Adolfi kirikus ja kus jutlustas õp. Karl Laantee. Muusikalises kavas esines esimest korda Helsingborgis ooperilaulja Aarne Viisimaa. Peale tema esinesid veel sopran Helle Peebo, viiulil Koit Peebo ja neid saatis orelil Eha Põhl. Jõulujumalateenistus oli sobiv finaal meie aastasele ürituste reale kohapeal, samal ajal oli ta ka üks õnnestumaid.

H.Ö.

Valiunas jääb edasi esimeheks

NEW YORK (VES) – Helsingi-vahistamistest üldiselt eestlastelegi tuttavaks saanud Leedu Vabastamise Ülemkomitee esimees ja leedulaste peaesindaja Balti Maailmanõukogus dr. Josph Valiunas, kes pidi keelduma edasivalimisest, jäi siiski edasi oma ametikohale, kuna ei kerkinud kandidaati, kes esinduskogus oleks enamuse saanud.

Nii valiti ta tagasi neljandat korda. Dr. Valiunas oli Helsingi konverentsi ajal ka seekord kohal koos lätlaste esindaja Uldis Gravaga ja eestlaste esindaja Karl Laanteega.

Türgi-eestlane Austraalias

SYDNEY (MK) – Ajakirjanduses on palju juttu olnud Türgi eestlastest. Üks seal sündinuist, Juuli Kotkas, elab praegu Adelaides. Ta vanemad rändasid Karsi lähedal olnud eesti asundusse nagu teisedki sealsed eestlased 1887–1888.a. toimunud Türgi-Vene sõja järele. Juuli Kotkas elas külas oma 8 esimest eluaastat. 1910 rändasid ta vanemad sealt Altaisse, Kaug-Idas.

Seal ta kasvas ja abiellus hiljem maadleja J. Kotka isaga.

Ta kõneleb, et Türgist ei mäleta ta muud kui poollagunenud elamuid, poriseid teid, rohkeid vargaid ja kurje koeri, kes neid kaitsnud türklaste vastu. Juuli Kotkas pole kunagi Eestis olnud, pole ka eesti koolis käinud. Keele õppis ta emalt. Hiljem on ta oma keeleoskust niipalju täiendanud, et on luuletanudki emakeeles, andes ajajooksul Adelaides omal kulul välja mitu luulekogumikku.

Yrjo Kareda, kes Toronto suurima ajalehe "Toronto Star" teatrikriitiku kohalt kutsuti Stratford Festivali dramaturgiks, on nüüd ühtlasi ka ajakirja Mcleans filmikriitikuks.

Suurvõimude heitlus kestab edasi "detentele" vaatamata

WASHINGTON (EPL kirjasaatjalt) – Rahvusvahelise pingelõdvendamise ehk nn. detente ajastu pidavat küll tähendama külma sõja lõppu, kuid jälgides viimase aja maailmapoliitilisi sündmusi on selge, et suurvõimude vaheline heitlus käib ägedalt edasi pealispinnalise kokkuleppepoliitika katte all. Rahutuskolded on kas leekidena löömamas või tuha all susisemas kõikidel kontinentidel, kus iganes kolm suurvõimu, Ameerika Ühendriigid, Nõukogude Liit ja Puna-Hiina on vastastikku manööverdamas taotledes kas seniste positsioonide säilitamist või uute mõjupiirkondade haaramist.

Heidame kõigepealt kiire pilgu Ladina-Ameerikale. Moskva lootused saavutada Kuuba kõrval teist tugipunkti Ameerika maailmajaos nurjusid paar aastat tagasi, siis kui parempoolne riigipööre kõrvaldas võimult Allende marksistliku valitsuse Tshiilis. Nii nagu hiljem on selgunud, aitas Allende kukutamisele aktiivselt kaasa USA majanduslik surve ja CIA põrandaalused operatsioonid ja rahasummad. Praegune Tshiili sõjaväeline hunta, rakendades kõva käe poliitikat, on kindlalt võimul ja ta mõju ulatub ka üle piiride naabermaadele, takistades vasemalenihkumist ja Nõukogude orbiidile lähenemist naaberriikides Boliivias ja Peruus, kus möödunud aastatel oli tekkinud ebastabiilne olukord. Praegu valitseb ebastabiilne olukord Argentiinas, aga seal on vaevalt oodata pahempoolsete riigipööret, vaid pigemini võib seal aset leida parempoolsete ringkondade võimu kindlustamine sõjaväe toetusel. Kuigi venelased katsuvad kasutada kõiki võimalusi ameeriklastele pahandusetegemiseks ja oma mõju suurendamiseks Kesk- ja Lõuna-Ameerikas, siiski USA on kõikide vahenditega valmis oma positsiooni hoidmiseks enda n.ö. tagahoovis.

Seda liikuvam ja üllatusrohkem on aga suurvõimude vaheline heitlus Aafrikas. Ameeriklased saavutasid suure võidu kui Egiptus president Sadati juhtimisel tegi peagu täispöörde, pagendas Nõukogude sõjalised ja tsiviilnõuandjad ja sellega kaasuva mõju ning juhtis oma riigilaeva Ameerikale sõbralikule kursile. Selle kursi jätkamise on suurelt osalt aga ärarippuv Iisraeli ja palestiinlaste vahelisest verisest tülist. Seepärast katsub Fordi administratsioon avaldada tugevat survet Iisraelile kokkulepete, möödukuse ja tagasitõmbumiste poliitika omaksvõtuks. See ei ole aga kerge ülesanne, sest juutide mõju USA sisepoliitikas on küllaltki suur.

Kaotades oma mõjupositsiooni Egiptuses, on Moskva aga nihutanud oma uued eelpostid hoopis kaugemale Aafrika mandrile, sellega nagu näidates, et Nõukogude Liit on globaalse ulatusega suurvõim. Mereteede seisukohast strateegiliselt tähtsas Somaalias, Aafrika kontinendi idatipus India ookeani kallastel, omab Nõukogude Liit uued tugipunktid. Ning nüüd on venelased sekkunud võimuvõitlusse Aafrika kaugel edelarannikul, Angoolas, kus käimas on ägedad lahingud maa iseseisvumisel pärast portugallaste lahkumist. Viimane seik on äratanud laialdast rahvusvahelist tähelepanu ja pahameelt ning USA valitsuse nimel nii välisminister Kissinger kui D.P. Moynahan, esindaja Liitunud Rahvaste juures, süüdistasid Moskvat katses olla uueks kolonisaatoriks Aafrika mandril. On muidugi aga ka selge, et USA ise on sekkunud heitlusse Angoola pärast, kuigi rohkem kaudseid meetodeid kasutades, andes näiteks toetust Zaire (endise Belgia Kongo) president Mobutule, kes aktiivselt on abistamas ühte võimu pärast võitlevat poliitilist liikumist Angoolas ja nimelt seda, kes võitleb praegu Angoola pealinnas võimul oleva marksistliku nn. rahvaliikumise vastu. Selles USA-poolses hoiakus pole ka midagi imestada, kui peame meeles, et Mobutu sai Zaires (Kongos) võimule USA abiga pärast samasugust heitlust nagu see praegu toimub Angoolas, kusjuures Nõukogude Liidu soosik ja Mobutu vastane poliitik Lumumba tapeti, võimalik et vähemalt osalisel CIA kaastegevusel.

Angoolas ja üldse Aafrikas on aga võimuvõitlusse sekkunud ka Hiina, kes rahvusvaheliselt katsub mängida nn. Kolmanda Maailma eestvõitleja osa. Hiina on juba möödunud aastatel loonud head suhted Tanzania ja Zambiaga ning viimase kaudu, milline riik omab ühist piiri Angoolaga, annab toetust ühele Angoolas võimu pärast võitlevale grupile. Eriti huvitav on seejuures aga asjaolu, et ameeriklaste ja hiinlaste heakslitu ja toetust omavad grupid on loonud ühise rinde selle grupi vastu, keda toetab Nõukogude Liit. Kuivõrd see on teadliku Hiina-USA koostöö tulemus ja kuivõrd vaid huvide kokkusattumine, kes seda täpselt teab, kuid pikemalt arutamatagi on selge, et ei Washingtonile ega Pekingile ei meeldi venelaste ja Moskva käsilastest Kuuba sõdurite kannakinnitamine Aafrika rannikul. Praegu igatahes nii ameeriklased kui hiinlased katsuvad Nõukogude Liidu ootamatult saavutatud positsiooni Angoolas hävitada.

Ameeriklaste ja hiinlaste ühistest strateegilistest huvidest on aga palju selgem pilt Kaug-Idas ja Lõuna-Aasias. Mõlemad näevad praegu seal kurja vaeva venelaste mõju pidurdamisel. Üldiselt nõukogudesõbraliku India vastukaaluks on ameeriklased ja eriti hiinlased toetamas India verivaenlast Pakistani. Ka hiljutised riigipöörded Bangladeshis on tõenäoliselt kolme maailma suurriigi mõjupiirkondade pärast heitlemise tulemus. Hiinlased püüavad tõkestada seni üldiselt venesõbraliku Põhja-Vietnami hegemooniataotlusi terve Indo-Hiina poolsaare üle ning ongi juba saavutanud vietnamlaste mõju tagasitõrjumise Kambodzhast, milline järgib Hiina kurssi. Vastupidiselt Vietnami kaotusest tingitud pohmelusmeeleolule on ameeriklased otsustanud mitte välja tõmbuda Taist ja näib, et hiinlased on sellega üsna päri, nii nagu nad loodavad, et ameeriklased ei nõrgendaks, vaid just tugevdaks, oma positsioone India Ookeanis ning toetust Jaapanile ja Filipiinidele. President Fordi hiljutised kiirvisiidid Indoneesiasse ja Filipiinidele näitasid, et USA seda ka teeb.

Hiina juhtkond hoiatab ameeriklasi ka valvsuse nõrgendamise eest Euroopas. Eriti pinev võimuvõitlus käib praegu teatavasti Portugalis, kus pinna all on kindlasti mängus nii Moskva kui Washingtoni salaluureorganisatsioonid, jagadest õpetusi ja toetusi oma sõpradele. Vaikne heitlus, mis aga iga päev võib puhkeda tänavademonstratsioonideks kui mitte koguni tänavalahinguteks, on käimas Hispaanias, mis pärast Franco surma on kui jääkaane alt vabanenud jõgi, mis kevadise tulvavee ajal võib tekitada uputusi ja koguni endale uusi jõesänge rajada. Tito surm võib põhjustada ebastabiilse olukorra Jugoslaavias ning nii venelased kui ameeriklased on endid selleks heitluseks juba ette valmistanud. Ei ole sugugi võimatu, et Jugoslaavia ühendriik laguneb ja Sloveenia ning Kroaatia ühinevad Lääne-Euroopaga, seevastu aga Serbia muutub samasuguseks Nõukogude satelliidiks kui seda on Bulgaaria. Ilma ägedate sisemiste võitlusteta see aga aset ei leia.

Ei ole saavutatud ka seni mingit läbimurret Strateegiliste Relvade Piiramise Läbirääkimistel (SALT) USA ja Nõukogude Liidu vahel, kuigi seda on pikemat aega taotletud. Uute ja mõjuvamate relvade uurimistöö ja valmistamine ei ole oluliselt pidurdunud kummaski suurriigis ja kiireid edusamme oma relvastuspotentsiaali ja majandusliku jõu tõstmisel teeb Hiina. Kõigest eeltoodust näeme, et rahvusvaheline pingelõdvendamine ehk detente on küll kõikide poliitikute suus, aga mitte südames.

Karl Aam in memoriam

Enne jõulupühi saabus kurb uudis ikestatud kodumaalt, et keemik Karl Aam (sünd. 21.12.1894. Tallinnas) on lahkunud igavesti meie hulgast 26. nov. 1975.

Möödunud sajandil olid suutnud ärksamad eestlased tõsta oma majanduslikku kandepinda Tallinnas ja sellega ärkas neil tahe anda oma lastele kõrgemat haridust. Ühest sellisest eesti perekonnast oli pärit ka K. Aam, kelle vanemad pärast seda, kui poeg oli lõpetanud edukalt Nikolai gümnaasiumi Tallinnas, saatsid teda oma õpinguid jätkama metsanduse instituuti Moskvasse. Laostav vene revolutsioon katkestas teme õppetöö hetk enne selle lõpetamist metsanduse insenerina ja K. Aam pöördus kodumaale tagasi. Hiljem astus K. Aam Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda, mille lõpetas keemikuna. Kadunu oli teenistuses Tallinna gaasivabrikus, P.K. Estonias ning lõpuks kuni pensionile minekuni Tallinna linna filterveevärgi juhataja. K. Aam tegi alati kõik, mis seisis tema võimuses, ka kõige raskematel Tallinna katsumisaegadel, et garanteerida elanikkonnale joogivett.

K. Aami tunti kui väga kohusetruud, tagasihoidlikku ja õiglast inimest, kellest hoovas sõbralikkust, vastutustundelikkust ja abivalmidust ning sellisena jääb mälestus temast püsima sõprade ja tuttavate hulgas.

Koos leinaja abikaasa ning lähemate sugulastega langetavad pää Karl Aami mälestuseks kaasvennad korporatsioon Rotaliast ühiselt kadunud sõprade ja tuttavatega nii kodumaal kui ka vabas maailmas.

Requiescat in pace!

J. Adila

Franz Muralt In memoriam

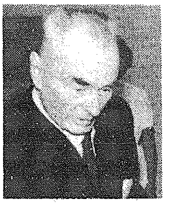

FRANZ W. MURALT

29. novembril 1975 lõppes Halmstadis eesti vanima mereväe ohvitseri Franz Muralti elutee.

Ta oli sündinud 7. juulil 1881 Kända mõisas, Kullamaa kihelkonnas Läänemaal ja vist küll viimane Vene Keiserliku Mereväe ohvitseridest, kes 1905 a. tegelikult osa võttis Tsusima merelahingust, kus jaapanlased hävitasid selle suure laevastiku üksuse, mis Balti merest suurte seiklustega sõidul ümber Aafrika oli teel Vladivastokki. Jaapanlased päästsid Muralti merevoogudest ja viisid ta sõjavangina Jaapani. Sealt tagasitulnuna paigutati ta teenistusse Venemaa "Vabatahtlikku Laevastikku", mille kodusadamaks oli Odessa Musta mere ääres. Sealt viisid teda retked kõikidele maailma kontinentidele. Neist oma retketest ja seiklustest jutustas ta tihti imelugusid. Eesti Vabadussõjast võttis F. Muralt osa mereväe koosseisus ja oli muuseas ka Narva-Jõesuu komandandiks.

Kui N. Liit 1944 a. okupeeris Eesti, jättis F. Muralt maha oma kodumaa. Väikses 4 meetri pikkuses paadis jõudis ta pärast mitmepäevalist sügistormilisel merel viibimist Skotska Sandö tuletorni juurde. Ta asus elama Halmstadi, kus ta innukalt osa võttis Halmstadi Eesti Seltsi tegevusest.

Kahjuks tegid tema haiged jalad talle raskusi liiklemisel, kuid vaatamata kõrgele vanadusele, 94 aastat, oli ta vaim erk ja meelespidamine imestustäratav. Keelteoskajana jälgis ta innukalt paljude maade raadiosaateid ja luges ajalehti ning talle meeldis vestelda poliitilistest sündmustest.

Franz Muralt oli Halmstadi Eesti Seltsi auliige, kes hindab kõrgelt tema ustavat sõprust ja isamaalikkust, mis võiks olla eeskujuks paljudele. Halmstadi eestlased leinavad Franz W. Muralti. Puhka rahus!

A. HERODES

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja juhatuse tegevtoimkonna koosolekult Lundis. Vasakult juhatuse esimees Rein Asu, asjaajaja-dir. Lembit Aring, majandusjuht Madis Laas, sekretär Tiiu Teder ja ajakirj. esindaja toim. Osvald Viirsoo.

†

Armast lahkunud sõpra Austraalias

Hugo Treial'it

mälestavad kurbuses

VERONIKA KEERDOJA
ELFRIEDE ja AUGUST MOKS
ELEONORE ja KAAREL SÖMERMAA
MARGARETHE ja RUDOLF SÖMERMAA
LEIDA ja AARNE VIISIMAA
LYDIA ja ARKADI VISNAPUU

---

†

Armast vilistlast

Hugo Treial'it

mälestavad sügavas leinas

KORP! UGALA VILISTLASKOGU ja KOONDIS ROOTSIS

---

†

Esinduse juhatuse liige
1956—1959

Hugo Treial

Mälestab

ROOTSI EESTLASTE ESINDUS

---

†

Armsat sõpra
Õigusteadlast

Hugo Treial'it

mälestavad leinas

ARMIN INGERMAA
EUGEN KIIMAN
EVALD KUIV
BRUNO LEE
HELMUT PAGI
ALEKS RENTIK
ELMAR RENTIK
VALTER SOO
RICHARD TEDER
BERNHARD USTAV
abikaasadega
VALDEK JÜRISOO
GEORG LAIUSTE
TÕNIS LEPP
HARALD PENNA
AUGUST TUVIKENE

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

---

†

Suikus igavesse unne meie armastatud memmekene

Aline Linzbach
N-na Bärvald

Sünd. 26/10 1886 Eestis
Surn. 24/12 1975 Stockholmis

Valusas leinas

TÜTRED perekondadega

Matusetalitus toimub reedel, 23. jaanuaril kell 11.00 Skogskabelis Metsakalmistul.

---

†

Õnnetuse läbi lahkunud unustamatu armas

Eva Maria Kass

Sünd. 17/11 1956 Torontos
Surn. 5/1 1976 Torontos

Leinavad

ADELE TÄHEVÄLI
MARIA, KONRAD,
KATARINA ja KRISTIAN VEEM

"Sest kui me elame, siis
elame
Issandale, ja kui me
sureme,
siis sureme Issandale.
Kas
me siis elame või
sureme,
oleme Issanda omad!"
Ro, 1,,8

---

†

Sõpra

Elmar Laanoja

mälestavad

MIKK, AMI, AIDA

LEMBIT, REIN

KATT, VIKK

---

†

Armast sõpra
Kapten K. S. dipl.

August Kiidla't

mälestavad kurbuses

KURT ja IRA MATSON

AARNE ja AURELIE VÕTING

---

†

Armast kaasvõitlejat

Kapten K. S. dipl.

August Kiidla't

mälestab leinas

EESTI OHVITSERIDE KOGU ROOTSIS

Alkohol . . .

Alg. lk. 1

Inimestel on kalduvus käega lüüa nende ühiskondlike harjumuspahede ohtudele ja vaatamata intensiivsele selgitustööle näitab nii alkoholism kui tubakatarvitamine jatkuvalt stabiilselt kõrgeid arve.

Ettekannetele järgnesid sõnavõtud siskussiooni korras. Kasvatuspäeva avajaks oli Eesti Komitee Noorsoo ja Koolitoimkonna esimees Juhan Ungerson, kes oma sõnavõtus kokku võttis möödunud aasta kasvatustegevuse küllaltki positiivsed tulemused.

Ta märkis, et seekordsed ettekannete teemad on valitud tähele pannes, et need probleemid jäid organisatsioonide kongressil arutamata.

---

200 kuulati . .

Alg. lk. 1

Protsessi kiilvees vallandati Tallinna konservatooriumi teenistusest muusikateadlane H. Tauk, kes oli Soldatovit tundnud. KGB lavastas konservatooriumis õppenõukogu koosoleku, milline otsustas nõuda Taugi lahkumist. Ainult üks õppejõududest julges hääletada vastu.

Sama saatus tabas mõni aeg hiljem Teaduste Akadeemia töötajat T. Kelamit, samuti KGB survel. Töölt vallandamised on nõukogude oludes karistusvahend, mida kasutatakse ähvardamiseks ja surve avaldamiseks.

Viimasel ajal on Moskva poolt hoiatatud m.h. ka Tartu ülikooli sotsioloogia kateedrit, mille juhatajaks on Vooglaid "liiga vaba" ainekäsitluse pärast. (EPL/K)

Villem Kinnas, seltskonnategelane Bradfordi eesti organisatsioonides Inglismaal, tähistas 60-ndat sünnipäeva.

Hedi Marge, eesti sopran Inglismaalt Londonist, esineb kontserdiga Austraalias Sydney Eesti Majas.

Teet Härm ja Anne-Catherine Svanberg kihlusid Stockholmis.

---

†

Ootamatult lahkus jäädavalt meie armas

August Kiidla

Sünd. 23/1 1906
Surn. 4/1 1976

Leinavad sügavas kurbuses

ABIKAASA
TÜTAR

Matusetalitus toimub reedel, 30. jaanuaril kell 15.30. Trons kabelis Metsakalmistul.

---

†

Armas isa, äi ja sõber
Keemiateaduste doktor, prof.

Hugo Raudsepp

Sünd. 17/9 1900 Viljandis
Surn. 6/1 1976 Tallinnas

Mälestavad sügavas leinas

LEELO ja TOOMAS
ENDEL ÕUNAPUU
perekonnaga
ARNOLD OLM
perekonnaga

Puhka rahus kallis isakene kodumaa mullas!

Ebaõiglus . .

Alg. lk. 1

Pressiuurimus näitab, et asutuse liikmed on olnud palju suuremal määral eri seisukohtadel kui seaduseandja oskas ette näha:

"Asutus on seatud terve rea probleemide ette, mida vaevalt võis ette näha".

Mida leidub määruse 26-ndas paragrahvis: "Presstödsnämndeni otsuste peale laenu- ja produktsioonitoetuse küsimustes ei saa edasi kaevata." Punkt ja lõpp.

Algusest peale on olnud väga vaieldav küsimus, kuivõrra selektiivne pressitoetus üldse on kooskõlas pressivabaduse seaduse sätetega. Kuid ajaleht, kes näeb oma konkrente nuumatavat riigi poolt ja ise saab eitava vastuse, ei saa edasi kaevata asutuse otsuse peale.

Kõige vähem tasub siin mennutada põhiseadust. Sama hästi võiks teotuda Augsburgi usutunnistusele.

Muidugi võtab Presstödsnämnden oma ülesannet suure tõsidusega. Äsja on ta järjekindluse nimel ja muret tundes trükivabaduse pärast annud ajalehele "proletären", milline on revolutsionäärse vägivalla pooldajate häälekandja KFML(r)-is, annud 300.000 krooni. Summa peaks olema täiesti jätkuv, et teha ajalehe nime vale päritolu märgiks.

Teine näide. Paljusid on vapustanud see, et ajaleht nimega Eesti Päevaleht ei kuulu toetuseõiguslike hulka, kuigi ta printslibis ja tegelikkuses on sama kvalifitseeritud kui rida centerpartieti maarahva-lehti, kui mitte nimetada "Proletärenit".

Olukord on järelikult järgmine. On olemas rikklik komisjon, kes paljude miljonitega riigipäeva õnnistusel jagab teatud arvule ajalehtedele toetusi. Küsimus on kerkinud — nagu tarvitsetakse ütelda — kuivõrra see tegevus kokku põrkab põhiseadusega ja samavõrdsusega seaduste ees.

Ent kuidas on võimalik kohtulikult kaaluda komisjoni otsuseid kui valitsus on ütelnud, et see ei ole lubatud?

Loogiliselt võttes tuleks seega otsustada ise selle sätte üle, kuigi mul pole aimu mil viisil. Oletatavasti on see võimatu, selle tõttu, et õigusriik küsimuses magab selles küsimuses sama sügavalt kui Homeros, lõpetab Harald Wigforss irooniliselt.

---

31 aastat. . .

Alg. lk. 1

Maa suurim ajakiri, Kooperativa Förbundeti "Vi" pühendab loole pika piltidega varustatud artikli "Üle kolmekümne aasta tuli üks kiri Siberist" ja Göteborgs-Tidningen on teinud loo oma esikülja peaartikliks.

Mõlemal pool tuuakse ära ka pildid Aleksander Leetsist sellisena kui ta tuli põgenikelaagrisse a. 1944 ja kuidas ta välja näeb nüüd Siberis pärast 31 aastat hiljem vararaugastunud 49-aastasena, kes nüüd on vangilaagrist vabanenud.

See toimus jaanuaris möödunud aastal ja ta töötab nüüd 180 rublase palgaga kuus.

Aleksander Leets jutustab kirjas, et ta perekond on killustatud: isa, endine kolonel elab Tallinnas, ema ja üks vendi Genzis (?), üks õde Soomes, üks Londonis ja üks Kanadas.

Aleksander Leets märkis oma kirjas:

Mu kallis mälestus Anna-Lisa? Kuidas käib Sinu käsi? Sest on palju aastaid tagasi kui kirjutasin viimati. Kuidas elavad Su ema ja vend? Ja eestlased, kes on veel alles Österby-brukis? Sina, armas Anna-Liisa olid ilusamaid ja õnnelikumaid mälestusi mu elus.

Nüüd olen vana ja hallijuukseline. Minu parim aeg on läbi. . . Mu elu on olnud raske, väga raske. Sina, armas Mälestus, ei oska seda ette kujutadagi.

Mul ei ole enam elujõudu. . . 24 aastat olen olnud vangilaagris. Sa tead, et ma sõja ajal olin vabatahtlik soome armees. Selle eest sain alguses 10 aastat (sõjatribunaalilt). Siis mõisteti mind surma, kuid otsus muudeti 24-ks aastaseks vangistuseks.

Aleksander Leetsi kiri oli adresseeritud Josefi kohvikusse, mida enam ei ole. Kuid endise omaniku tütar peab teisal kohvikut ja kui kiri temani jõudis, toimetas ta selle kätte adressaadile, kes oma mehega nõu pidanult otsustas vastata.

Anna-Liisa Bergströmile meenub, et ta sai Aleksander Leetsilt veel ühe kirja Finspångist varsti pärast lahkumist, siis katkes ühendus lõplikult. Kui ta nüüd mehe soovitusel vastus, siis saabus varsti tänukiri Siberist. Juulikuus saatis Anna-Lisa-Bergström uue kirja Siberisse, kuid sellele ei ole saabunud enam vastust.

Nüüd aga saabus uueaastakaart, milles üteldakse, et kiri järgneb. . . Kuidas võib üks inimene nii palju kannatada, küsivad rootsi ajalehed. Ja kuidas sattus Aleksander Leets Rootsis Siberi vanglasse?

Stockholmi Eesti Meeskoor harjutamas kontserdiks LEmbit Leetma taktikepi all.

30 aastat meeslaulu

Kolm kuud pärast põgenikupaadist Rootsi pinnale astumist, grupp laulumehi andis kontserdi siin võõral pinnal. Nende laulud olid kodumaised ja kodueestis õpitud. laulumeeste sellest julgest algatusest kujunes Stockholmi Eesti Meeskoor, kes kolmkümmend üks aastat on ustavalt teeninud eesti meeslaulu harrastust ja nüüdki eeloleval kuul astub kuulajaskonna ette, et kontserdi näol helikeelel aruanda oma tegevusest.

Koori eluea kestvus — kolmkümmend üks aastat — ületab pooltelstkordselt seda aega, mis oli antud meie riiklikus iseseisvuseks. Kuid meie vaimne iseseisvus kestab, kui meie ise tahtes ja teos selleks valmisolekut ilmutame.

Stockholmi Eesti Meeskoor, siin võõral pinnal, on viljelenud eesti muusikat meeslaulu näol ja on elavana säilitanud laulukooride kodumaiseid traditsioone.

Külastades Meeskoori eelolevat kontserti 17. jaan. 1976 kell 16.30 Nacka Muusikakooli aulas, oleme osasaajad osakesest Eestist, kõlgetst mis Eesti pinnast siginenud ja Eesti vaimust võrsunud.

J.K.

Enno Hallek galeriis Doktor Glas

Rootsi avalikkuses tuntumaid eestlasist kunstnikke Enno Hallek esitab oma uusimat loomingut personaalnäitusel Kungsträdgårdsgatan nr. 12 asuvas kunstigaleriis "Doktor Glas".

Näitus on avatud 10.—28. jaanuarini teisipäevast reedeni kl. 11—17, laupäeval kl. 11—16 ja pühapäeval kl. 13—16. Esmaspäeval on galerii suletud.

"Tiina" tuleb mais Rootsi

NEW YORK (VES) — Uus eesti film "Tiina", millega väsimatult tegeletud juba kolm aastat, on jõudnud lõpufaasi. Filmi valmistamisel on ühel või teisel viisil kaastegevad olnud kuni 200 inimest.

Nüüd teatatakse, et kõikide nende koostööd on võimalus esimesena näha linastatuna New Yorgis juba veebruaris. Märtsis tahetakse filmiga minna Torontosse ja mais linastatakse see Rootsis.

Mitmekordne linastamine toimub aga ESTO '76-ndal Baltimores.

Kes said toetused

10. jaanuari Eesti Päevalehe esiküljel ilmunud ilmunud artiklis "Kaks projektitoetust eesti sektorisse" oli tehnilise vea tõttu välja jäänud lõige toetusesaajate nimedega.

Toetuse saajaiks olid Invandrarverketi projektitoetuste osas eesti poolel Eesti Organisatsioonide Kongressi korraldav komitee teostunud kongressi kuludeks ja Eesti Rahvusnõukogu balti organisatsioonidele kontoriteeninduse andmise korraldamiseks. Toetuse sai väljaspool eesti sektorit Balti Instituut. Toetused olid vastavalt 5000, 6000 ja 5000 krooni.

Läände pääsenud USA-TV-s

ROCHESTER (VES) — 6. detsembril esines USA televisioonisaatja WROC-NBZC "Out of Open" saates hiljuti Eestist välja pääsenud abielupaar Felix ja Susan Willjamsonid, kes töötavad Rochesteris ja on kontaktis ka kohalike eestlastega.

Abielupaar Willjamsonid jutustasid elust Eestis ja oma 15-a. vangilaagris viibimisest ning kuidas nad sealt pääsesid. F. Willjamson on 56-a., näeb aga läbielamuste tõttu vanem välja. Ta valdab inglise keelt lisaks teistele euroopa keeltele. Ta abikaasa on sündinud Gruusias, õppinud seal ülikoolis prantsuse keelt ja valdab ka rahuldavalt eesti keelt, mille ta ära õppinud kolme aasta kestel Eestis viibides. Neil on ka väike poeg.

Kohalik elu

BORÅS

Mälestuspäev

Kohalik Balti Komitee korraldab esmaspäeval, 26. jaan. baltlaste väljaandmise mälestuspäeva. Jumalateenistuse peab piiskop Sven Danell Caroli kirikus. Pärast jumalateenistust avalik poliitiline koosolek Caroli koguduse suures saalis.

LÕUNA-ROOTSI

Klubiõhtud

Möödunud aasta eeskujul jätkuvad klubiõhtud Lõuna-Rootsi Eesti Majas neljapäeviti alates 15. jaanuarist. Ruumid on avatud. kl 18—21. Aadress: S:t Petri Kyrkogata 17. Tere tulemast!

STOCKHOLM

Tähelepanuks

Tähelepanuks meeskoori kontserdile sõitjaile Laupäeval 17. jaanuaril kell 16.30 toimuvale meeskoori kontserdile Nacka Aulas viivad aboneeritud otsebussid otse kontsertsaali ette. Meeskoor palub seda soodsat võimalust kasutada. Bussid väljuvad Katarinavägen 1—3 eest (Postkontori eest) kell 15.40, 16.00 ja 16.10. Kohe pärast kontserti toovad samad bussid Slusseni tagasi. Sõit on tasuta.

SÖDERTÄLJE

Uus koguduse nõukogu

Södertälje Eesti Ev. Luteri-usu koguduse täiskogu valis nõukogu järgmiselt: E. Vijard, S. Tiits, J. Veymarn, E. Tiits, G. Kilu, H. Somp, K. Pigert, prouad A. Tiits, H. Rikk ja A. Paljasmaa. Nõukogu astub kokku järgmiseks koosolekuks ja juhatuse valimiseks pühapäeval, 25. jaanuaril, pärast jumalateenistust. See algab kell 13.00.

SÜNDINUD POEG

Mare, n-na Vaikla ja Rein Vaske

6. jaanuaril 1976
Sydneys, Austraalias

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

• Spordikroonika

Eesti jalgpalliprofid

Kauaaegne eesti jalgpallitraditsioon on "postuumselt" saanud hiilgava esindaja Islandi rahvusmeeskonna kapteni ja praeguse Celticu profi Johannes Evaldssoni näol. Eestis oli jalgpallimäng sedavõrd arenenud, et juba 1921 mängiti esimene maavõistlus Rootsiga. See toimus Tallinnas ja tulemuseks oli viik 0—0. Vabariigi ajal peeti peaaegu igal aastal maavõistlus naaberriigiga vahelduvalt Tallinnas ja mõnes Rootsi linnas, võitjaks oli aga alati Rootsi. Tänapäeval ei ole eesti jalgpallist suurt midagi kirjutada, sest N. Eesti paremates meeskondades mängivad peamiselt "sisserändajad".

Seda huvitavam on kunagise jalgpalluri Evald Miksoni poja Johannes Evaldssoni karjäär. 24-aastasena ta on jõudnud mängida Islandi rahvusmeeskonnas mitu aastat, pealegi kaptenina. Ta on mänginud taani klubis Holbaek, kus ta oma mänguga on esile kutsunud suuri pealkirju ajalehtedes. Ja käesoleva aasta sügisel lõi talle silmad peale kuulus shoti klubi Celtic.

Proovimängul Inglismaa meistermeeskonna Derby vastu ta tegi otsustava värava 44.000 pealtvaataja ees. Kohe pärast edukat debüüti sõlmiti ostuleping ja üldiselt arvatakse, et Celtic maksis Evaldssoni eest oma 20.000 naelsterlingit — ja võib kaubaga olla ülimalt rahul. 188 sm pikkune Evaldsson on jõuline ja soliidne, eriti tõhus keskväljakul, briljantne õhus. Inglise jalgpalliajakiri Shoot tegi reportaazhi temast ja hoiatas ühtlasi teisi klubisid "Jäämeeskomeedi" eest.

Vähe puudus, et oleksime tänavu saanud ka teise eesti jalgpalliprofi. Rootsi div. III klubi Jonseredi poolkaitsemängijal Rein Albol oli sügisel kutseid mitmelt rootsi klubilt ja saksa div. I klubilt MSV Duisburg. Nüüd on Albo langetanud otsuse IFK Göteborgi kasuks. Aga siingi on tegemist ostulepinguga, rootsi jalgpall on poolprofessionaalne ja sellepärast ei tohita näiteks osa võtta amatööride olümpiamängudest.

Div. II klubi IFK Göteborg, meelitusnimega Änglarna, on üks populaarsemaid klubisid Rootsis. Ehkki ei mängita kõige kõrgemas sarjas, on matshidel järjekindlalt olnud rohkem pealtvaatajaid kui enamatel esiliiga matshidel, tänu meeskonna ründavale stiilile ja resultatiivsusele. Ometi jäi IFK otsustaval hetkel parajasti esiliiga ukse taha. Nüüd aga tehakse uus katse sinna pääseda ja osteti kaks uut mängijat, ms. Rein Albo. Eestlastest on seni ainsana mänginud Rootsi esiliigas Endel Süiia — 1950-ndatatel. (EPL/AR).

• Pressi-tsitaate

ALT VEETUD AMEERIKLASED

Toronto Vaba Eestlane kommenteerib USA-N. Liidu desarmeerimis ja relvastuse piiramise läbirääkimisi:

"Ameeriklased on mures strateegiliste tuumarelvade piiramise läbirääkimiste teise faasi pärast kuna nüüd tagantjärele on selgunud, et venelased kasutasid läbirääkimiste esimeses faasis täielikult ära ameeriklaste naiivsuse ja lühinägelikkuse ning on suurendanud viimaste aastate kestel pidevalt oma relvastust. Seda vaatamata välisminister Kissingeri kinnitustele, et Moskva loobub relvastuse suurendamisest. N. Liit asendab ka oma kergekaalulise SS-11 tüüpi kontinentidevahelise raketi uuetüübilise raketiga, mis on kolm korda endisest raketist tugevam ning on varustatud mitme tuumalaenguga. See rakett võib asjatundjate arvates kujuneda väga ohtlikuks Ühendriikide Minuteman rakettide baasile.

Asjatundjad nendivad, et venelased ei peta ameeriklasi otseselt. kuid nad kasutavad ära iga lünga, mis jäid Kissingeril ja tema nõuandjatel lepingutele allakirjutamisel kahe viima vahele. Ning neid lünkasid on üsna mitu, mis annavad venelastele põhjuse oma relvastuse suurendamiseks ning suuremate rakettide tarvitusele võtmiseks. Strateegiliste tuumarelvade piiramise teine faas (SALT II) võib lõppeda samalaadsete üllatustega, kuna venelased tulevad tõenäoliselt välja viivitamise taktikaga ning kardetakse, et Kissinger teeb neile viimasel minutil järelandmisi, et päästa oma detente poliitikat. Kissingeril peab olema käesoleva aasta lõpul plaanitsetud Brezhnevi Washingtoni saabumise puhuks lauale panna kokkulepped, millele president Ford ja Brezhnev alla kirjutavad. Kui neil millegile alla kirjutada pole, siis pole ka Brezhnevil Washingtoni asja ning Kissingeri pailaps detente saab uue tagasilöögi osaliseks.

Nii need asjad käivad ning nii aetakse Ühendriikide välispoliitikat."

SIIT ja SEALT

Gustav Must, filoloogia doktor ja professor USA-s, võttis osa Inglismaal Cambridege ülikooli juures toimunud rahvusvahelisest germanistide kongressist, esinedes ettekandega vanima saksakeelse käsikirja tekstist. Kongressil oli N. Liidu delegatsioonis ka üks eestlanna Leningradist, kes aga ei kõnelenud eesti keelt.

Lembit Kool, eesti meremees, kes sõidab nüüd USA laevades ja elab USA-s alaliselt, on sündinud ja üles kasvanud Hiinas, kust ta lahkus maa kommunistlikuks muutumisel. Kuigi ta Eestis kunagi ei ole käinud, valdab ta aktsenditut eesti keelt ja muidugi ka hiina keelt.

Hilda Pensa esines Long Islandi kunstiühingu näitusel kahe maaliga New Yorgi raamatukogu ruumides. Hilda Pensa, kes on õppinud Pallases ja tihti esinenud USA näitustel, sai kriitikutelt hea arvustuse.

Illar Muul, zooloogia doktor ja USA armee major, töötab USA-s Marylandis Fort Dedrickis armee bioloogilise uurimise keskuses laboratooriumi juhatajana. Ta on varem töötanud Malaisias troopiliste haiguste pisikute uurimise alal. Illar Muuli vanemad elavad Seattles.

Ilmar Aule Stockholmist ja Olgred Aule Münchenist olid USA-s ja Kanadas ühenduses Korp. Vironia 75. aastapäeva pidustustega. Nende vend Erik Aule elab New Yorgis.

Maj-Lis Tooming ja Leif Disinger said teise lapsena tütre Danderydis.

Tiiu Mikkovile ja Börje Sjölanderile sündis teise lapsena Danderydis poeg.

Luule (n-na Tamleht) ja Ulf Geijeril Sundsvallis sündis teine poeg.

Hellmut Weiss, dr. phil. ja tuntud baltisaksa teadlane, kes oli esimese eestikeelse säilunud raamatu avastajaks, tähistas Saksamaal Marburgis oma 75-ndat sünnipäeva.

Dr. Peep Rebane, Pennsylvania riikliku ülikooli ajalooprofessor, külastas koos abikaasa Tiinaga Inglismaa pealinna Londonit.

Ell Tabur, noor meelelulaulja, kes töötab New Yorgis prantsuse lennuliini air France juures, viibis külas Soomes.

Salme (n-na Täht) ja Richard Kaups tähistasid USA-s Kalifornia Santa Barbara linnas oma kuldpulma. Richard Kaups kuulub tuntud eesti baptisti jutlustajate perekonda ja tegutseb ka ise jutlustajana ja toimetab vaimulikku ajakirja Usurändur juba 25 aastat. Kuldpulma tähistamisele olid tulnud abielupaari kolm poega ja üks tütar, kes samuti elunevad USA-s. Õnnitlusi oli saabunud ka Rootsist.

Aino Pähn, õpetaja Elmar Pähna abikaasa, tähistas Skokies Illinoisi osariigis oma 60-aastast sünnipäeva. Ta on aktiivne olnud gaidluses, olnud organist, kooride juht jne.

Kalifornias, San Diego lähedal Vistas tähistas ins. Otto Jürgens oma 75. sünniaastapäeva. Ta on sündinud Virumaal koolíõpetaja pojana. Emigreerus Saksamaalt a. 1949 USA-sse, kus töötas kuni pensionile minekuni USA Corps of Engineers teenistuses.

Mati Kõlva, Eesti skautmaleva juht USA-s ja Austraalia esindaja ülemaailmses Eesti Kesknõukogus, kutsuti insenerina tööle USA üleriigilise asutuse National Safety Council juurde Chicagosse. Senini töötas ta Conneticuti osariigi teedeministeeriumis.

Renee Berg, Sangast kuulsa viljaaretaja krahv Friedrich Bergi pojapoeg, tegutseb Kanadas Alberta provintsis vanaisa jälgedes rukkiaretajana. Tema noorem vend Viktor Berg on Edmontonis kindlustusinspektor ja käib eesti seltskonnas.

Ilmar Heinsoo, E. V. aupeakonsul Torontos on varunud endale teenistusruumid Eesti Maja juurdehitusse. Seega asub ka konsulaat Eesti Majja.

Karl Aun, professor Waterloo ülikoolis, valiti Kanada mitmekultuurilisuse asutuse poolt Ottawas eestlaste ajaloo Kanadas ingliskeelse versiooni koostajaks kolme kandidaadi hulgast. Eestikeelne ajalugu ilmus hiljuti.

Mark Teose ja Ilmar Soom Montrealis said Tartu ülikooli aastapäeva puhul auhinnad esitatud tööde eest. Mark Teose töö käsitles eesti noorte laskespordti Montrealis, Ilmar Soomi oma Montreali kujundamist regiooniks. Esimene õpib loodusteadust, teine majandusteadust.

Fantoom

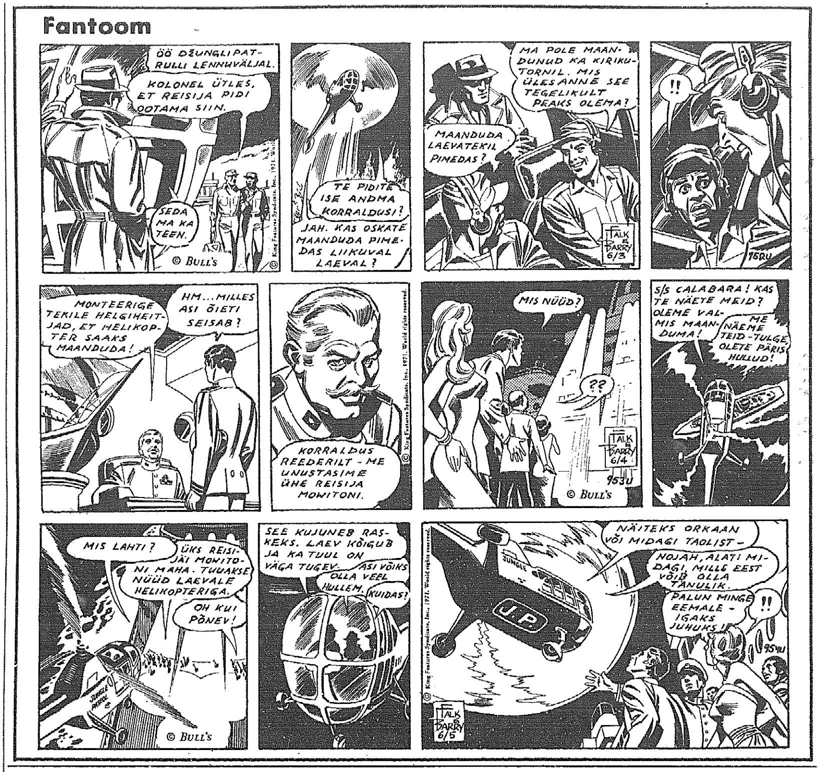
ÖÖ DŽUNGLIPATRULLI LENNUVÄLJAL.
KOLONEL ÜTLES, ET REISIJA PIDI OOTAMA SIIN.
SEDA MA KA TEEN.
© BULL'S
© King Features Syndicate, Inc. 1971. World rights reserved.
TE PIDITE ISE ANDMA KORRALDUSI?
JAH. KAS OSKATE MAANDUDA PIMEDAS LIIKUVAL LAEVAL?
MA POLE MAANDUNUD KA KIRIKUTORNIL. MIS ÜLESANNE SEE TEGELIKULT PEAKS OLEMA?
MAANDUDA LAEVATEKIL PIMEDAS?
FALK & BARRY 6/3
!!
MONTEERIGE TEKILE HELGIHEITJAD, ET HELIKOPTER SAAKS MAANDUDA!
HM... MILLES ASI ÕIETI SEISAB?
KORRALDUS REEDERILT - ME UNUSTASIME ÜHE REISIJA MOWITONI.
© King Features Syndicate, Inc. 1971. World rights reserved.
MIS NÜÜD?
??
FALK & BARRY 6/4
© BULL'S
S/S CALABARA! KAS TE NÄETE MEID? OLEME VALMIS MAANDUMA!
ME NÄEME TEID - TULGE, OLETE PÄRIS HULLUD!
MIS LAHTI?
ÜKS REISIJÄI MOWITONI MAHA. TUUAKSE NÜÜD LAEVALE HELIKOPTERIGA.
OH KUI PÕNEV!
JUNGLE PATROL
© BULL'S
SEE KUJUNEB RASKEKS. LAEV KÕIGUB JA KA TUUL ON VÄGA TUGEV.
ASI VÕIKS OLLA VEEL HULLEM.
KUIDAS?
© King Features Syndicate, Inc. 1971. World rights reserved.
NÄITEKS ORKAAN VÕI MIDAGI TAOLIST -
NOJAH, ALATI MIDAGI, MILLE EEST VÕIB OLLA TÄNULIK.
PALUN MINGE EEMALE - IGAKS JUHUKS!
!!
JUNGLE
J.P.
FALK & BARRY 6/5

MÕTTEVAHETUS:

Eesti keele kaitseks

Niikaua kui eesti noorte kongress ei ole teostunud — lootkem et see varsti tuleb — toimub meie noortetöö ebademokraatlikult, üle noorte peade, nende arvamist küsimata. See tööviis on ebanormaalne, aga senini ainuke võimalik ülaltoodud põhjusel.

Igal juhul on vajalik sõnadelt siirduda tegudele. Siinjuures mõned ettepanekud.

Et vältida hädavajaliku kontakti puudumist väikelapsi ja tema vanemate vahel, mis, nagu uuemad uurimused näitavad, takistab lapse üldist vaimset arenemist, peab lapse esimeseks keeleks olema emakeele. Nii suusõnalist kui kirjalikku kontakti kaasmaalastega tuleb kasutada selle tõiga pidevaks levitamiseks lastevanemate hulgas.

Väikelapse sõnavara tuleb kavakindlalt suurendada. On karta et noorte vanemate oskus eestikeelsete muinasjuttude jutustamiseks on piiratud. Seda saab asendada oma mälestuste jutustamisega kodamaa ainetel, saades nii kaks kärbest ühe hoobiga.

Üks olulisem vahend keele arendamisel on kaasakiskuv lasteraamat. Pagulaskonnal ei ole õnnestunud jatkata lastekirjanduse korrapärast tootmist. Seepärast tuleb leida eesti keele arengule nii tähtsa vahendi saamiseks teise lahendusi. Tekib küsimus, kas on õige loobuda lasteraamatutest tüübist "Timbulimbu ja lumemöldrid", mis otse võlub lapsi ikka ja ikka jälle seda lugema või kuulama. Ärgem unustagem, et raamat on kirjutatud eestlaste poolt eesti lastele ja et kaalul on eesti keele püsimine võõrsil. Esijoones tuleb raamatud nagu J. Parijõe "Teraspoiss" teha kättesaadavaks. Kuhu on jäänud laenuraamatukogud suuremates keskustes ja lugemistoad eesti kirjanduse ja ajakirjandusega näit. eesti majades, noorte ruumides ja püsilaagrites? Valiku seal esinevaist ramatutest peaks tegema vastav komitee noorte osavõtul.

Eestikeelse seeriakirjanduse loomiseks tuleks teha valik häädest seeriatest ja need näit. käsitsi päälekleepimise teel muuta eestikeelseiks, need sobival teel teha vastupidavaks ja teha noortele kättesaadavaks. Töö on muidugi aeganõudev ja sobiks näit. võtta pensioniealiste organisatsioonide kavasse. (?). Pideva täiendamise teel saaksime varsti sobiva seeriaraamatukogu eesti noorte sõnavara arendamiseks.

Eesti laulu kui keele arendamise vahendi vähjakäik tuleneb peamiselt laulu sõnade mitte oskamisest. Kodusel teel sõnade paljundamine on vaev mis, eiriti lastega peredes, tasub end mitmekordselt ehtsa laulurõõmuga. See on siiski vaid osaline lahendus. Sobivate uute laulude e ja levitamise vahendamist peaks teostama mõni keskne organisatsioon. Sobiv vorm oleks perioodiliselt ilmuv odav laulik-vihik. Lastelaule eesti algkoolidest laulaksid kindlasti ka need noored, kellel puudub võimalus eesti koolis käia. Peaks ka leidma teid eesti popmuusika levitamiseks eesti noorte seas. Mis moel see toimusk, peaks lahenduse leidma noorte endi poolet.

Uue noortelaagri vormina on eesti keele huvides vajalik eesti keelsete laagrite korraldamine, esialgselt katseks. Sellesse eesti keele laagrisse tuleksid need noored, kelle rahvustunne annab talle motivatsiooni lubaduseks laagris rääkida eesti keelt ka vabal ajal. Laagri sisustamine, töövormide leidmine jne. peaks toimuma koostöös noortega, ainuke eeldus oleks: kõik toimugu eesti keeles. Aeg ja majanduslikud eeldused peaksid olema nii soodsad kui võimalik.

Mida saavutaksime sellise laagriga? Peame arvestama, et üks osa meie noortest umberrahvustub. Seda näitab ajalugu. Ajalugu näitab ka, et üks südamik pagulastest säilitab oma keele mitme generatsiooni ulatuses. Sellele südamikule meie noortest peame andma võimaluse oma rahvuse primaarse teguri, emakeele, õppimiseks, harjutamiseks ja arendamiseks. Noortelaagreis, kus 70% ajast kõneldakse võõrkeelt, see võimalus puudub. Senini oleme rõhutanud kvantiteeti, püüdes haarata nii paljusid noori kui võimalik. Niisuguste laagrite koosseis on aktiivse keeleoskuse arendamiseks ebasoodne, kuna võõrkeelse kõneluse algatajaid on alati käepärast ja eesti keele motivatsioon nõrk. Ka grupipsühholoogilised tegurid mõjuvad ebasoodsalt eesti keele kõnelemisele. Kohustus eesti keele kõnelemiseks looks homogeense grupi tõsiseks tööks eesti kultuuri püsimise heaks. Laagrite praegune kahekeelne vorm jääks loomulikult püsima, kusjuures mõlemasse laagritesse on kõik eesti noored teretulnud.

Kas oleks sellesse eestikeelsesse laagrisse tulejaid? Seda peab näitama tulevik. Meil puudub uurimus noorte rahvuslikust hoiakust ja eesti noortest üldse. Otsustades ühe noore järgi, kes Maailmalaagri ajal peetud kongressil Mullsjös küsis: "Te korraldate saksa, USA, kanaada ja austraalia päevi. Kus on eesti päev?", on meil eestimeelseid noori.

ILMAR KAJANDI,
Falköping

Sisserändajate lapsed eelkoolis

Sotsiaalvalitsuse poolt välja antud "Faktablad" nr 2 (sisaldab informatsiooni katsetamistegevusest eelkooli alal) on pühendatud sisserändajate laste keeleprobleemidele.

Juhitakse tähelepanu asjaolule, et kahekeelse personali puudumise tõttu eelkoolides on raske aidata kaasa sisserändajate laste keelekontaktide tekkimisele täiskasvanutega. Lapsed peaksid ka omavahel rääkima emakeelt, veel tähtsam on aga emakeele rääkimine täiskasvanutega.

Sisserändajate lastel puudub võimalus kuulda oma emakeelt kõikjal — tänaval, mänguplatsidel, poodides, raadios, TV-s. Jääb ainult kodu, ka seal on õhtuse töö tihti raskusi sel alal.

On kindlaks tehtud, et lastel, kes on saanud küllaldast õpetust oma emakeeles, on ka rootsikeelne sõnavara suurem. Sisserändajate lapsed peavad varakult tajuma, et nende vanemate kultuur pole üksi arvestatud vaid seda ka austatakse. Kultuuri all mõeldakse kombeid, keelt, vaateid kasvatusele ja usule ning mehe-naise suhetele. Laps peab tajuma, et tema poolt toimuv emakeele kasutamine on heakskiidetud. Inimene õpib keele vahendusel tundma, mõtlema ja saab kontakti teiste inimestega ning ühiskonnaga. Sisserändajate lapsed peavad tundma usaldust, et oma identsust arendada.

Emakeele õpetajad peavad sellepärast olema kontaktivahendiks vanemate ja ühiskonna vahel, arendama laste keeleoskust ja informeeria eelkoolide rootsikeelset personali tekkivatest probleemidest. (EPL/AI)

Lugeja kirjutab

Balti riikide annektsiooni tunnustamise tagasivõtmine Austraalia poolt, samuti kui USA Esindajatekoja üksmeelne otsus ning Kanada ja Belgia hiljutised deklaratsioonid Balti riikide annektsiooni jatkuva mittetunnustamise kohta, tõstetab ühe huvitava küsimuse, mida Teie lugupeetud ajalehe veergudel seni ei ole puudutatud. Seda eriti ühenduses USA, Kanada ja Belgia vastavate avaldustega, missugused riigid teatavasti alla kirjutasid nn. Helsingi deklaratsioonile.

Küsimuse huvitavus seisneb selles, et Helsingis allakirjutatud Euroopa Julgeoleku Konverentsi lõppdokumendis ei ole kuskil öeldud missuguste piiride puutumatust deklareeritakse. Nii öeldakse ka nende sätete kolmandas punktis, mis sissejuhatavalt deklareerivad juhtivaid põhimõtteid riikidevahelisis suhteis, et "Osavõtvad riigid peavad üksteise piire, samuti kui kõikide Euroopa riikide piire puutumatuiks ning hoiduvad seepärast nii nüüd kui ka tulevikus nende piiride ründamisest".

Nagu nähtub ei ole selles sättes juttu mitte üksi Euroopa Julgeoleku Konverentsist osavõtnud riikide piiridest, vaid kõigi Euroopa riikide piiridest, millede hulka vähemalt USA Esindajatekoja, Belgia ja Kanada arusaamist mööda kuuluvad ka Balti riigid. Kuna see ilmselt ei ole N. Liidu arusaamine siis tundub nagu valitseks Helsingi deklaratsioonile allakirjutajate hulgas arvamiste lahkuminek missugustest piiridest dokumendis kõneldakse. Samal ajal kui ühed arvavad, et nad oma allkirja andsid dokumendile, mis räägib ennesõjaaegseist piiridest, arvab vähemalt N. Liit et jutt on praegustest piiridest.

Eelöeldust paistab nagu rajaneksid need kinnitused, mis väidavad, et Helsingi deklaratsiooniga senises olukorras midagi pole muutunud tõepoolest Euroopa Julgeolekukonverentsi lõppdokumendi sõnastusele. On ju selle kohaselt piiride muutmiseks ainult üks tee, millele osutab ülalmainitud põhimõtete esimeses punktis leiduv säte kus öeldakse, et allakirjutanud riigid leiavad, et "nende piire võidakse muuta rahvusvahelise õiguse kohaselt rahuliste abinõudega ning kokkuleppe teel".

OLeks huvitav teada kas N. Liit on alustanud mingit aktsiooni oma nõuete läbisurumiseks viimaksmainitud menetluse teel?

Lugupidavalt F. Kalt